

1 Skolans värdegrund och uppdrag

Grundläggande värden

Det offentliga skolväsendet vilar på demokratins grund. Skollagen (2010:800) slår fast att utbildningen inom skolväsendet syftar till att elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Var och en som verkar inom skolan ska också främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö.

Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet med svaga och utsatta är de värden som skolan ska gestalta och förmedla. I överensstämmelse med den etik som förvaltats av kristen tradition och västerländsk humanism sker detta genom individens fostran till rättskänsla, generositet, tolerans och ansvarstagande. Undervisningen i skolan ska vara icke-konfessionell.

Skolans uppgift är att låta varje enskild elev finna sin unika egenart och därigenom kunna delta i samhällslivet genom att ge sitt bästa i ansvarig frihet.

Förståelse och medmännisklighet

Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Omsorg om den enskildes välbefinnande och utveckling ska prägla verksamheten. Ingen ska i skolan utsättas för diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling. [Alla sådana](#) tendenser ska aktivt motverkas. Främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser.

Det svenska samhällets internationalisering och den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald. Medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar. Skolan är en social och kulturell mötesplats som både har en möjlighet och ett ansvar för att stärka denna förmåga hos alla som arbetar där.

Saklighet och allsidighet

Skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. Undervisningen ska vara saklig och allsidig. Alla föräldrar ska med samma förtroende kunna skicka sina barn till skolan, förvissade om att barnen inte blir ensidigt påverkade till förmån för den ena eller andra åskådningen.

Alla som verkar i skolan ska hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och i denna läroplan och klart ta avstånd från det som strider mot dem.

En likvärdig utbildning

Bilaga 4: Läroplan för grundsärskolan

Skolverkets förslag till förändringar - Nationella it-strategier (U2015/04666/S)

Dnr 6.1.1-2015:1608

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper.

Skollagen föreskriver att utbildningen inom varje skolform och inom fritidshemmet ska vara likvärdig, oavsett var i landet den anordnas. Normerna för likvärdigheten anges genom de nationella målen. En likvärdig utbildning innebär inte att undervisningen ska utformas på samma sätt överallt eller att skolans resurser ska fördelas lika. Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Det finns också olika vägar att nå målet. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla.

Skolan ska aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Det sätt på vilket flickor och pojkar bemöts och bedöms i skolan, och de krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsmonster. Den ska därför ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla sin förmåga och sina intressen oberoende av könstillhörighet.

Rättigheter och skyldigheter

Skolan ska klargöra för elever och föräldrar vilka mål utbildningen har, vilka krav skolan ställer och vilka rättigheter och skyldigheter elever och deras vårdnadshavare har. Att den enskilda skolan är tydlig i fråga om mål, innehåll och arbetsformer är en förutsättning för elevers och vårdnadshavares rätt till inflytande och påverkan. Det är inte minst viktigt som underlag för den enskildes val i skolan.

Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Den ska utveckla deras förmåga att ta ett personligt ansvar. Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar.

Skolans uppdrag

Skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden. Skolan ska i samarbete med hemmen främja elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvars-kännande individer och medborgare. Skolan ska präglas av omsorg om individen, omtanke och generositet. Utbildning och fostran är i djupare mening en fråga om att överföra och utveckla ett kulturarv – värden, traditioner, språk, kunskaper – från en generation till nästa. Skolan ska vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran och utveckling. Arbetet måste därför ske i samarbete med hemmen.

Skolan har i uppdrag att överföra grundläggande värden och främja elevernas lärande för att därigenom förbereda dem för att leva och verka i samhället. Skolan ska förmedla de mer beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensram alla i samhället behöver. Eleverna ska kunna orientera sig [och agera](#) i en komplex verklighet, med ~~ett~~ stort informationsflöde, [ökad digitalisering](#) och ~~en~~ snabb förändringstakt. Studiefärdigheter och metoder att tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktiga. Det är också nödvändigt att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska [information](#), fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ.

Språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade. Genom rika möjligheter att samtala,

läsa och skriva ska varje elev få utveckla sina möjligheter att kommunicera och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga.

Skapande och undersökande arbete ~~samt lek~~ är väsentliga delar i det aktiva lärandet. Särskilt under de tidiga skolåren har leken stor betydelse för att eleverna ska tillägna sig kunskaper. Skolan ska även sträva efter att erbjuda alla elever daglig fysisk aktivitet inom ramen för hela skoldagen.

~~En viktig uppgift för skolan är att ge överblick och sammanhang.~~ Skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende samt deras vilja ~~till~~ att pröva och omsätta egna idéer i handling och lösa problem. Eleverna ska få möjlighet att ta initiativ och ansvar samt utveckla sin förmåga att arbeta såväl självständigt som tillsammans med andra. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för hur digitaliseringen påverkar individen och samhällets utveckling. Eleverna ska ges möjlighet att utveckla sin förmåga att använda digital teknik. De ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt till digital teknik, för att kunna se möjligheter och förstå risker samt kunna värdera information. Utbildningen Skolan ska därigenom ge eleverna förutsättningar bidra till att eleverna utvecklar digital kompetens och ett förhållningssätt som främjar entreprenörskap.

En viktig uppgift för skolan är att ge överblick och sammanhang. I all undervisning är det angeläget att anlägga vissa övergripande perspektiv. Genom ett *historiskt perspektiv* kan eleverna utveckla en förståelse för samtiden och en beredskap inför framtiden samt utveckla sin förmåga till dynamiskt tänkande.

Genom ett *miljöperspektiv* får de möjligheter både att ta ansvar för den miljö de själva direkt kan påverka och att skaffa sig ett personligt förhållningssätt till övergripande och globala miljöfrågor. Undervisningen ska belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling.

Ett *internationellt perspektiv* är viktigt för att kunna se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang och för att skapa internationell solidaritet samt ~~förbereda~~ för att leva i ett samhälle med täta kontakter över kultur- och nationsgränser. Det internationella perspektivet innebär också att utveckla förståelse för den kulturella mångfalden inom landet.

Det *etiska perspektivet* är av betydelse för många av de frågor som tas upp i skolan. Perspektivet ska präglade skolans verksamhet för att ge grund för och främja elevernas förmåga att göra personliga ställningstaganden och agera ansvarsfullt mot sig själv och andra.

Skolans uppdrag att främja lärande förutsätter en aktiv diskussion i den enskilda skolan om kunskapsbegrepp, om vad som är viktig kunskap i dag och i framtiden och om hur kunskapsutveckling sker. Olika aspekter på kunskap och lärande är naturliga utgångspunkter i en sådan diskussion. Kunskap är inget entydigt begrepp. Kunskap kommer till uttryck i olika former – såsom fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet som förutsätter och samspelar med varandra. Skolans arbete måste inriktas på att ge utrymme för olika kunskapsformer och att skapa ett lärande där dessa former balanseras och blir till en helhet.

Skolan ska främja elevernas harmoniska utveckling. Detta ska åstadkommas genom en varierad och balanserad sammansättning av innehåll och arbetsformer. Gemensamma erfarenheter och den sociala och kulturella värld som skolan utgör skapar utrymme och förutsättningar för ett lärande och en utveckling där olika kunskapsformer är delar av en helhet. Ett ömsesidigt möte mellan de pedagogiska synsätten i förskoleklass, skola och fritidshem kan berika elevernas utveckling och lärande.

Skolan ska stimulera varje elev att bilda sig och växa med sina uppgifter. I skolarbetet ska de intellektuella såväl som de praktiska, sinnliga och estetiska aspekterna uppmärksammas. Även hälso- och livsstilsfrågor ska uppmärksammas.

Eleverna ska få uppleva olika uttryck för kunskaper. De ska få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form ska vara inslag i skolans verksamhet. En harmonisk utveckling och bildningsgång omfattar möjligheter att pröva, utforska, tillägna sig och gestalta olika kunskaper och erfarenheter. Förmåga till eget skapande hör till det som eleverna ska tillägna sig.

God miljö för utveckling och lärande

Eleven ska i skolan möta respekt för sin person och sitt arbete. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Skolan verkar i en omgivning med många kunskapskällor. Strävan ska vara att skapa de bästa samlade betingelserna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling. Personlig trygghet och självkänsla grundläggs i hemmet, men även skolan har en viktig roll. Varje elev har rätt att i skolan få utvecklas, känna växandets glädje och få erfara den tillfredsställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter.

Varje skolas utveckling

Skolans verksamhet måste utvecklas så att den svarar mot de nationella målen. Huvudmannen har ett givet ansvar för att så sker. Den dagliga pedagogiska ledningen av skolan och lärarnas professionella ansvar är förutsättningar för att skolan utvecklas kvalitativt. Detta kräver att verksamheten ständigt prövas, resultaten följs upp och utvärderas och att nya metoder prövas och utvecklas. Ett sådant arbete måste ske i ett aktivt samspel mellan skolans personal och elever och i nära kontakt med såväl hemmen som med det omgivande samhället.

2 Övergripande mål och riktlinjer

I de övergripande målen anges de normer och värden samt de kunskaper som alla elever bör ha utvecklat när de lämnar grundsärskolan. Målen anger inriktningen på skolans arbete.

2.1 Normer och värden

Skolan ska aktivt och medvetet påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dem komma till uttryck i praktisk vardaglig handling [i olika sammanhang. Den ökande digitaliseringen medför möjligheter och risker som ska uppmärksammas i skolans arbete med normer och värden.](#)

Mål

Skolans mål är att varje elev

- kan göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter,
- respekterar andra människors egenvärde,
- tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling, samt medverkar till att hjälpa andra människor,
- kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen, och
- visar respekt för och omsorg om såväl närmiljön som miljön i ett vidare perspektiv.

Riktlinjer

Alla som arbetar i skolan ska

- medverka till att utveckla elevernas känsla för samhörighet, solidaritet och ansvar för människor också utanför den närmaste gruppen,
- i sin verksamhet bidra till att skolan präglas av solidaritet mellan människor,
- aktivt motverka diskriminering och kränkande behandling av individer eller grupper, och
- visa respekt för den enskilda individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt förhållningssätt.

Läraren ska

- klargöra och med eleverna diskutera det svenska samhällets värdegrund och dess konsekvenser för det personliga handlandet,
- öppet redovisa och diskutera skiljaktiga värderingar, uppfattningar och problem,
- uppmärksamma och i samråd med övrig skolpersonal vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka alla former av diskriminering och kränkande behandling,
- tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen, och
- samarbeta med hemmen i elevernas fostran och klargöra skolans normer och regler som en grund för arbetet och för samarbete.

2.2 Kunskaper

Skolan ska ansvara för att eleverna inhämtar och utvecklar sådana kunskaper som är nödvändiga för varje individ och samhällsmedlem. Dessa ger också en grund för fortsatt utbildning.

Skolan ska bidra till elevernas harmoniska utveckling. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet. Skolan ska erbjuda eleverna strukturerad undervisning under lärares ledning, såväl i helklass som enskilt. Lärarna ska sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i sina olika former.

Mål

Skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundsärskola

- kan använda det svenska språket i tal och skrift på ett nyanserat sätt,
- kan kommunicera på engelska,
- kan använda sig av matematiskt tänkande för vidare studier och i vardagslivet,
- kan använda kunskaper från de naturvetenskapliga, tekniska, samhällsvetenskapliga, humanistiska och estetiska kunskapsområdena för vidare studier, i samhällsliv och vardagsliv,
- kan lösa problem och omsätta idéer i handling på ett kreativt och ansvarsfullt sätt,
- ~~kan använda modern teknik som ett såväl digitala som andra verktyg och medier för kunskapssökande, informationsbearbetning, problemlösning, skapande, kommunikation, skapande och lärande,~~
- ~~kan använda sig av ett kritiskt tänkande och självständigt formulera ståndpunkter grundade på kunskaper och etiska överväganden~~
- kan lära, utforska och arbeta både självständigt och tillsammans med andra och känna tillit till sin egen förmåga,
~~kan använda sig av ett kritiskt tänkande och självständigt formulera ståndpunkter grundade på kunskaper och etiska överväganden,~~
- har fått kunskaper om och insikt i det svenska, nordiska och västerländska kulturarvet,
- har fått kunskaper om de nationella minoriteternas (judar, romer, urfolket samerna, sverigefinnar och tornedalingar) kultur, språk, religion och historia,
- kan samspela i möten med andra människor utifrån kunskap om likheter och olikheter i livsvillkor, kultur, språk, religion och historia,
- har fått kunskaper om samhällets lagar och normer, mänskliga rättigheter och demokratiska värderingar i skolan och i samhället,
- har fått kunskaper om förutsättningarna för en god miljö och en hållbar utveckling,
- har fått kunskaper om och förståelse för den egna livsstilens betydelse för hälsan, miljön och samhället,
- kan använda och ta del av många olika uttrycksformer såsom språk, bild, musik, drama och dans samt har utvecklat kännedom om samhällets kulturutbud, och
~~kan använda modern teknik som ett verktyg för kunskapssökande, kommunikation, skapande och lärande, och~~
- kan göra väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning.

Skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundsärskola, inriktning träningsskola

- kan använda det svenska språket för att kommunicera på ett nyanserat sätt,
- kan använda sig av matematiskt tänkande i vardagslivet,
- kan använda kunskaper från de naturvetenskapliga, tekniska, samhällsvetenskapliga,

humanistiska och estetiska kunskapsområdena för vidare studier, i samhällsliv och vardagsliv,

- kan lösa problem och omsätta idéer i handling på ett kreativt och ansvarsfullt sätt,
- kan använda modern teknik som ett såväl digitala som andra verktyg och medier för kunskapssökande, informationsbearbetning, kommunikation, problemlösning, skapande, kommunikation och lärande.
- kan använda sig av ett kritiskt tänkande och kan formulera egna ståndpunkter,
- kan lära, utforska och arbeta både självständigt och tillsammans med andra och känna tillit till sin egen förmåga,
- ~~kan använda sig av ett kritiskt tänkande och kan formulera egna ståndpunkter,~~
- kan samspela i möten med andra människor utifrån kunskap om likheter och olikheter,
- har fått kunskaper om samhällets lagar och normer, mänskliga rättigheter och demokratiska värderingar i skolan och i samhället,
- har fått kunskaper om förutsättningarna för en god miljö och en hållbar utveckling,
- har fått kunskaper om och förståelse för den egna livsstilens betydelse för hälsan, miljön och samhället, och
- kan använda och ta del av olika uttrycksformer såsom språk, bild, musik, drama och dans samt har utvecklat kännedom om samhällets kulturutbud, ~~och~~
kan använda modern teknik som ett verktyg för kunskapssökande, kommunikation, skapande och lärande.

Riktlinjer

Alla som arbetar i skolan ska

- uppmärksamma och stödja elever i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd, och
- samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande.

Läraren ska

- ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande,
- stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan,
- ge utrymme för elevens förmåga att själv skapa och använda olika uttrycksmedel,
- stimulera, handleda och ge extra anpassningar eller särskilt stöd till elever som har svårigheter,
- samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen, och
- organisera och genomföra arbetet så att eleven
 - utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga,
 - upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt,
 - får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling,
 - får använda digitala verktyg på ett sätt som främjar kunskapsutveckling,
 - successivt får fler och större självständiga uppgifter och ett ökat eget ansvar,
 - får möjligheter till ämnes fördjupning, överblick och sammanhang, och
 - får möjligheter att arbeta ämnesövergripande.

2.3 Elevernas ansvar och inflytande

De demokratiska principerna att kunna påverka, ta ansvar och vara delaktig ska omfatta alla elever. Elever ska ges inflytande över utbildningen. De ska fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem.

Informationen och formerna för elevernas inflytande ska anpassas efter deras ålder och mognad. Eleverna ska alltid ha möjlighet att ta initiativ till frågor som ska behandlas inom ramen för deras inflytande över utbildningen.

Mål

Skolans mål är att varje elev

- tar ett personligt ansvar för sina studier och sin arbetsmiljö,
- successivt utövar ett allt större inflytande över sin utbildning och det inre arbetet i skolan, och
- har kunskap om demokratins principer och utvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former.

Riktlinjer

Alla som arbetar i skolan ska

- främja elevernas förmåga och vilja till ansvar och inflytande över den sociala, kulturella och fysiska skolmiljön.

Läraren ska

- utgå från att eleverna kan och vill ta ett personligt ansvar för sin inläring och för sitt arbete i skolan,
- svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetsätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad,
- verka för att flickor och pojkar får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen,
- svara för att eleverna får pröva olika arbetsätt och arbetsformer,
- tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen, och
- förbereda eleverna för delaktighet och medansvar och för de rättigheter och skyldigheter som präglar ett demokratiskt samhälle.

2.4 Skola och hem

Skolans och vårdnadshavarnas gemensamma ansvar för elevernas skolgång ska skapa de bästa möjliga förutsättningarna för barns och ungdomars utveckling och lärande.

Riktlinjer

Alla som arbetar i skolan ska

- samarbeta med elevernas vårdnadshavare så att man tillsammans kan utveckla skolans innehåll och verksamhet.

Läraren ska

- samverka med och fortlöpande informera föräldrarna om elevens skolsituation, trivsel och kunskapsutveckling, och
- hålla sig informerad om den enskilda elevens personliga situation och iaktta respekt för elevens integritet.

2.5 Övergång och samverkan (Ny formulering av 2:5 från och med 1/7 2016)

~~Samarbetsformer mellan förskoleklass, skola och fritidshem ska utvecklas för att berika varje elevs mångsidiga utveckling och lärande. För att stödja elevernas utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv ska skolan också sträva efter att nå ett förtroendefullt samarbete med förskolan samt med de gymnasiala utbildningar som eleverna fortsätter till. Samarbetet ska utgå från de nationella mål och riktlinjer som gäller för respektive verksamhet.~~

Riktlinjer

Läraren ska

- ~~• utveckla samarbetet mellan förskoleklass, skola och fritidshem,~~
- ~~• utbyta kunskaper och erfarenheter med personalen i förskolan och i berörda skolformer, och~~
- ~~• i samarbetet särskilt uppmärksamma elever i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd.~~

2.6 Skolan och omvärlden

Eleverna ska få en utbildning av hög kvalitet i skolan. De ska också få underlag för att välja fortsatt utbildning. Detta förutsätter att den obligatoriska skolan nära samverkar med de gymnasiala utbildningar som eleverna fortsätter till. Det förutsätter också en samverkan med arbetslivet och närsamhället i övrigt.

Mål

Skolans mål är att varje elev

- kan granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden,
- har inblick i närsamhället och dess arbets-, förenings- och kulturliv, och
- har kännedom om möjligheter till fortsatt utbildning i Sverige och i andra länder.

Riktlinjer

Alla som arbetar i skolan ska

- verka för att utveckla kontakter med kultur- och arbetsliv, föreningsliv samt andra verksamheter utanför skolan som kan berika den som en lärande miljö, och
- bidra till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av kön eller av social eller kulturell bakgrund

Läraren ska

- bidra med underlag för varje elevs val av fortsatt utbildning, och
- medverka till att utveckla kontakter med mottagande skolor samt med organisationer, företag och andra som kan bidra till att berika skolans verksamhet och förankra den i det omgivande samhället.

Studie- och yrkesvägledaren, eller den personal som fullgör motsvarande uppgifter, ska

- informera och vägleda eleverna inför den fortsatta utbildningen och yrkesinriktningen och särskilt uppmärksamma möjligheterna för elever med funktionsnedsättning, och
- vara till stöd för den övriga personalens studie- och yrkesorienterande insatser.

2.7 Bedömning och betyg

Betyget uttrycker i vad mån den enskilda eleven har uppnått de nationella kunskapskrav som finns för respektive ämne. Som stöd för betygssättningen finns ämnesspecifika kunskapskrav för olika betygssteg.

Mål

Skolans mål är att varje elev

- utvecklar ett allt större ansvar för sina studier, och
- utvecklar förmågan att själv bedöma sina resultat och ställa egen och andras bedömning i relation till de egna arbetsprestationerna och förutsättningarna.

Riktlinjer

Läraren ska

- genom utvecklingssamtal och den individuella utvecklingsplanen främja elevernas kunskapsmässiga och sociala utveckling,
- utifrån kursplanernas krav allsidigt utvärdera varje elevs kunskapsutveckling, muntligt och skriftligt redovisa detta för eleven och hemmen samt informera rektorn,
- med utgångspunkt i föräldrarnas önskemål fortlöpande informera elever och hem om studieresultat och utvecklingsbehov, och
- vid betygssättningen utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till de nationella kunskapskraven och göra en allsidig bedömning av dessa kunskaper.

2.8 Rektorns ansvar

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven. Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att

- skolans arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas,
- skolans arbetsmiljö utformas så att eleverna får tillgång till handledning, läromedel av god kvalitet och [andra lärverktyg för en tidsenlig utbildning](#) ~~annat stöd~~ för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, ~~t.ex. bland annat~~ bibliotek ~~och digitala verktyg, datorer och andra hjälpmedel~~,
- undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får det särskilda stöd och den hjälp de behöver,
- kontakt upprättas mellan skola och hem, om det uppstår problem och svårigheter för eleven i skolan,
- resursfördelningen och stödåtgärderna anpassas till den värdering av elevernas utveckling som lärare gör,
- undervisningen i olika ämnesområden samordnas så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet,
- i undervisningen i olika ämnen integrera ämnesövergripande kunskapsområden, exempelvis miljö, trafik, jämställdhet, konsumentfrågor, sex och samlevnad samt riskerna med tobak, alkohol och andra droger,
- samarbetsformer utvecklas mellan förskoleklassen, skolan och fritidshemmet för att stödja varje elevs mångsidiga utveckling och lärande,

Bilaga 4: Läroplan för grundsärskolan

Skolverkets förslag till förändringar - Nationella it-strategier (U2015/04666/S)

Dnr 6.1.1-2015:1608

- samverkan kommer till stånd med förskolan för att skapa förutsättningar för en samsyn och ett förtroendefullt samarbete,
- formerna för samarbete mellan skolan och hemmen utvecklas och att föräldrarna får information om skolans mål och sätt att arbeta och om olika valalternativ,
- samverkan med skolor och arbetslivet utanför skolan utvecklas så att eleverna får konkreta erfarenheter av betydelse för deras val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning,
- den studie- och yrkesorienterande verksamheten organiseras så att eleverna får vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför fortsatt utbildning,
- personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter, och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen,
- skolbibliotekets verksamhet används för att stödja undervisningen samt för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens,
- skolans internationella kontakter utvecklas, och
- skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen.

3 Kursplaner

IDROTT OCH HÄLSA

Fysiska aktiviteter och en hälsosam livsstil är grundläggande för människors välbefinnande. Positiva upplevelser av rörelse och friluftsliv under uppväxtåren har stor betydelse för om vi blir fysiskt aktiva senare i livet. Att ha färdigheter i och kunskaper om idrott och hälsa är en tillgång för både individen och samhället.

Syfte

Undervisningen i ämnet idrott och hälsa ska syfta till att eleverna utvecklar allsidiga rörelseförmågor och intresse för att vara fysiskt aktiva och vistas i naturen. Genom undervisningen ska eleverna få prova många olika slags fysiska aktiviteter.

Undervisningen ska ge eleverna möjligheter att utveckla kunskaper i att planera, genomföra och värdera olika rörelseaktiviteter. Undervisningen ska även bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om vad som påverkar den fysiska förmågan och hur man kan påverka hälsan. Därigenom ska eleverna utveckla kunskaper om hur fysisk aktivitet förhåller sig till psykiskt och fysiskt välbefinnande.

Undervisningen ska skapa förutsättningar för alla elever att kontinuerligt delta i skolans fysiska aktiviteter och bidra till att eleverna utvecklar en god kroppsuppfattning och tilltro till sin egen fysiska förmåga. Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att vistas i olika utemiljöer under olika årstider och få förståelse för värdet av ett aktivt friluftsliv.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjligheter att utveckla sin samarbetsförmåga och sin respekt för andra. Eleverna ska också få kännedom om risker och säkerhet vid fysiska aktiviteter och hur man handlar i nödsituationer.

Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om ämnesspecifika begrepp. På så sätt ska eleverna ges förutsättningar att samtala om idrott och hälsa och presentera och utvärdera arbetsprocesser.

Genom undervisningen i ämnet idrott och hälsa ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- röra sig allsidigt i olika fysiska sammanhang,
- reflektera över samband mellan rörelse, hälsa och livsstil,
- genomföra och anpassa utövningar och friluftsliv efter olika förhållanden och miljöer,
- förebygga risker vid fysisk aktivitet och hantera nödsituationer på land och i vatten, och
- använda ämnesspecifika ord, begrepp och symboler.

Centralt innehåll

I årskurs 1-6

Rörelse

- Grovmotoriska grundformer, till exempel springa, hoppa och klättra. Deras sammansatta former i redskapsövningar, lekar, danser och rörelser till musik, såväl inomhus som utomhus.
- Lekar, danser och idrotter och deras regler.

Bilaga 4: Läroplan för grundskolan

Skolverkets förslag till förändringar - Nationella it-strategier (U2015/04666/S)

Dnr 6.1.1-2015:1608

- Takt och rytm i lekar, danser och rörelser till musik.
- Rörelser i vatten. Att balansera, flyta och simma i mag- och ryggläge.

Hälsa och livsstil

- Samband mellan rörelse, hälsa och livsstil.
- Klädsel för olika aktiviteter och betydelsen av omklädning och dusch.
- Förebyggande av skador, till exempel genom uppvärmning.
- Samtal om upplevelser av olika fysiska aktiviteter.

Friluftsliv och utövande

- Att orientera sig i närmiljön. Hur man ger och följer vägbeskrivningar.
- Lekar och rörelseaktiviteter i skiftande natur- och utemiljöer under olika årstider. Allemansrättens grunder.
- Hänsynstagande och säkerhet i samband med fysiska aktiviteter.
- Badvett och säkerhet vid vatten vintertid. Hur man kan hantera nödsituationer vid vatten med hjälpskap.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnet idrott och hälsa för att till exempel samtala om rörelseaktiviteter och utvärdera arbetsprocesser.

I årskurs 7-9

Rörelse

- Rörelseförmågor och hur de utvecklas av varierande aktiviteter.
- Styrketräning, konditionsträning, rörlighetsträning och mental träning. Hur dessa aktiviteter påverkar rörelseförmågan och hälsan.
- [Hur digitala och andra verktyg kan användas i samband med rörelseaktiviteter.](#)
- Lekar, spel och idrotter och deras regler.
- Traditionella och moderna danser. Rörelse- och träningsprogram till musik.
- Olika simsätt i mag- och ryggläge.

Hälsa och livsstil

- Att sätta upp mål för välbefinnande, till exempel förbättring av konditionen. Samband mellan hälsa, rörelse, kost och hygien.
- Hur individens val av idrotter och andra fysiska aktiviteter påverkas av olika faktorer, till exempel av kön.
- Samtal om upplevelser av olika fysiska aktiviteter och träningsformer, kroppsuppfattning och självbild.
- Kroppsideal inom idrotten och samhället i övrigt. Doping och vilka lagar och regler som reglerar detta.
- Arbetsställningar och belastningar vid fysiska aktiviteter och förebyggande av skador, till

- exempel genom uppvärmning och allsidig träning.
- Första hjälpen och hjärt- och lungräddning.

Friluftsliv och utevistelse

- Att orientera sig i kända miljöer, såväl med som utan digitala verktyg. Enkla kartors uppbyggnad.
- Hur olika friluftaktiviteter kan planeras och genomföras.
- Rättigheter och skyldigheter i naturen enligt allemansrätten.
- Kulturella traditioner i samband med friluftsliv och utevistelse.
- Badvett och säkerhet vid vatten vintertid. Hur man kan hantera nödsituationer i och vid vatten med alternativa hjälpredskap, enligt principen för förlängda armen.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnet idrott och hälsa för att till exempel samtala om rörelseaktiviteter och utvärdera arbetsprocesser.

MATEMATIK

Matematiken har en flertusenårig historia med bidrag från många kulturer. Den utvecklas såväl ur praktiska behov som ur människans nyfikenhet och lust att utforska matematiken som sådan. Matematisk verksamhet är till sin art en kreativ, reflekterande och problemlösande aktivitet som är nära kopplad till den samhälleliga, sociala, [tekniska](#) och [digitala tekniska](#) utvecklingen. Kunskaper i matematik ger människor förutsättningar att fatta välgrundade beslut i vardagslivets många valsituationer och ökar möjligheterna att delta i samhällets beslutsprocesser.

Syfte

Undervisningen i ämnet matematik ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om matematik och matematikens användning i vardagen [och inom olika ämnesområden](#). [Undervisningen](#) ~~Den~~ ska bidra till att eleverna utvecklar intresse för matematik och en tilltro till sin egen förmåga att använda matematik i olika sammanhang. [Den ska också ge eleverna möjlighet att uppleva estetiska värden i möten med matematiska mönster, former och samband.](#)

Vidare ska undervisningen ge eleverna möjlighet att utveckla kunskaper om grundläggande matematiska metoder och hur dessa kan användas för att besvara frågor i vardagliga situationer. Undervisningen ska också bidra till att eleverna får uppleva matematiken som en estetisk och kreativ aktivitet som kan användas vid problemlösning och matematiska undersökningar.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar ett kritiskt förhållningssätt i situationer där det finns behov av att göra överväganden om matematisk rimlighet. Eleverna ska genom undervisningen ges möjligheter att utveckla kunskaper i att använda digitala [verktyg och programmering teknik](#) för att [kunna](#) undersöka problemställningar [och matematiska begrepp](#), göra beräkningar och för att presentera och tolka [dataresultat](#).

Vidare ska undervisningen i matematik bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om ämnesspecifika begrepp. På så sätt ska eleverna ges förutsättningar att samtala om matematik och presentera och utvärdera arbetsprocesser.

Genom undervisningen i ämnet matematik ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- lösa matematiska problem,
- använda matematiska metoder för att göra beräkningar och lösa rutinuppgifter,
- reflektera över rimlighet i situationer med matematisk anknytning, och
- använda ämnesspecifika ord, begrepp och symboler.

Centralt innehåll

I årskurs 1-6

Problemlösning

- Strategier för matematisk problemlösning i vardagliga situationer.

Taluppfattning och tals användning

- Naturliga tal mellan 1 och 1000 och hur de storleksordnas, jämförs och delas upp. Hur de används för att ange antal och ordning.

Bilaga 4: Läroplan för grundsärskolan

Skolverkets förslag till förändringar - Nationella it-strategier (U2015/04666/S)

Dnr 6.1.1-2015:1608

- Naturliga tal och hur de uttrycks och visas med ord, konkret material, symboler, bilder och på tallinje.
- De fyra räknesätten och hur de kan uttryckas och visas med ord, konkreta material, bilder och symboler. [Likhetstecknets innebörd.](#)
- Centrala metoder för addition och subtraktion vid huvudräkning, [vid beräkningar med](#) skriftliga metoder och [vid användning av digitala verktyg med hjälp av digital teknik.](#)
- Tal i bråkform.
- Rimlighetsbedömning i vardagliga situationer.

Algebra

- [Likhetstecknets innebörd.](#)
- [Hur enkla mönster i talföljder och enkla geometriska mönster kan konstrueras.](#)
- [Hur entydiga, stegvisa instruktioner kan konstrueras, beskrivas och följas som grund för programmering. Symbolers användning vid stegvisa instruktioner.](#)

Tid och pengar

- Enheter och uttryck för tid, till exempel minut, igår och vecka.
- Mäta och uttrycka tid, till exempel med klocka.
- Sedlars och mynts namn och värde i relation till varandra. [Digitala betalningssätt.](#)

Sannolikhet och statistik

- Begreppet slump och slumpmässiga händelser i experiment och spel.
- Undersökningar i för eleven bekanta situationer, till exempel prisjämförelser och temperaturmätningar. [Tabeller och diagram och hur de kan användas för att sortera data och beskriva resultat, såväl med som utan digitala verktyg. Hur information kan avläsas ur tabeller och diagram.](#)

Geometri

- Lägesord och hur de används för att beskriva placering i rummet, till exempel över, under, framför och bakom.
- De geometriska objekten cirkel, kvadrat, rektangel och triangel. Hur de benämns och hur de ser ut.
- Geometriska begrepp, till exempel längd, bredd och höjd.
- Mätning av längd, volym och massa samt vanliga måttenheter.
- [Geometriska mönster.](#)
- Proportionella samband, däribland begreppen dubbelt och hälften.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnet matematik för att till exempel beskriva matematiska problem och utvärdera arbetsprocesser.

I årskurs 7-9

Problemlösning

- Strategier för matematisk problemlösning i vardagliga situationer.

Taluppfattning och tals användning

- Naturliga tal och hur de storleksordnas, jämförs och delas upp. Hur de används för att ange antal och ordning.
- Naturliga tal och enkla tal i decimal- och bråkform. Hur de uttrycks och visas med ord, konkreta material, symboler och bilder samt på tallinje.
- Hur de fyra räknesätten uttrycks och visas med hjälp av ord, konkreta material, bilder och symboler.
- Centrala metoder för de fyra räknesätten vid överslagsberäkning, huvudräkning; [samt vid beräkningar med skriftliga metoder och digital teknik digitala verktyg. Metodernas användning i olika situationer.](#)
- Tal i decimal- och bråkform och deras användning i vardagliga situationer.
- Negativa tal och deras användning i konkreta och vardagliga situationer, till exempel vid mätning av temperatur.
- Begreppet procent och hur det används och uttrycks.
- Rimlighetsbedömning i vardagliga situationer.

Algebra

- [Hur symboler kan användas för att beteckna till exempel förflyttning eller ett obekant tal.](#)
- [Hur mönster i talföljder och geometriska mönster kan konstrueras, beskrivas och uttryckas](#)
- [Hur algoritmer kan skapas och användas vid programmering. Programmering i visuella programmeringsmiljöer.](#)

Tid och pengar

- Enheter för tid, till exempel timmar och minuter och hur de förhåller sig till varandra.
- Olika sätt att uppskatta och mäta tidsskillnader, till exempel med klocka.
- Pengars värde och användning och hur de kan växlas. [Digitala betalningssätt.](#)

Sannolikhet och statistik

- [Begreppen chans, risk och slump i vardagliga situationer. Sannolikhet, chans och risk grundat på observationer, simuleringar eller statistiskt material från vardagliga situationer. Jämförelser av sannolikheten vid olika slumpmässiga försök.](#)
- [Undersökningar i för eleven bekanta olika situationer. Hur information kan föras in i avläsas ur tabeller och diagram, till exempel busstidtabeller samt stapel- och cirkeldiagram. Tabeller och diagram och hur de kan användas för att sortera data och beskriva resultat från undersökningar, såväl med som utan digitala verktyg. Hur information kan avläsas ur tabeller och diagram.](#)

Geometri

- De geometriska objekten cirkel, kvadrat, rektangel och triangel. Hur de avbildas och beskrivs, [såväl med som utan digitala verktyg.](#)

Bilaga 4: Läroplan för grundsärskolan

Skolverkets förslag till förändringar - Nationella it-strategier (U2015/04666/S)

Dnr 6.1.1-2015:1608

- Geometriska begrepp, till exempel hörn, sida, sträcka och vinkel.
- Mätning och uppskattning av längd, volym och massa med vanliga måttenheter.
- Proportionella samband samt enkel förstoring och förminskning.
- Geometriska mönster och hur de kan konstrueras.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnet matematik för att till exempel beskriva matematiska problem och utvärdera arbetsprocesser.

MUSIK

Musik finns i alla kulturer och berör människor såväl tanke- som känslomässigt. Musik som estetisk uttrycksform används i en mängd sammanhang, har olika funktioner och betyder olika saker för var och en av oss. Den är också en viktig del i människors sociala gemenskap och kan påverka individens identitetsutveckling. I vår tid förenas musik från skilda kulturer och epoker med andra konstformer i nya uttryck. Kunskaper om och i musik ökar möjligheterna att delta i samhällets kulturliv.

Syfte

Undervisningen i ämnet musik ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper som gör det möjligt att delta i musikaliska sammanhang, både genom att själva musicera och genom att lyssna till musik. Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att tillägna sig musik som uttrycksform och kommunikationsmedel. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper för att använda sin röst, musikinstrument och digitala verktyg.

Vidare syftar undervisningen till att eleverna utvecklar kunskaper om hur musik kan kombineras med andra uttrycksformer. Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att musicera, röra sig och dramatisera enskilt och i grupp. Genom att på detta sätt bearbeta och skapa musik ska eleverna få möjlighet att utveckla sin kreativitet, musikalitet och tilltro till sin förmåga att sjunga och spela.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att lyssna till, reflektera över och samtala om musik från olika sociala, kulturella och historiska sammanhang. Syftet är att elevernas erfarenheter av musik ska utmanas och fördjupas i mötet med andras musikaliska erfarenheter. På så sätt ska undervisningen i musik bidra till att eleverna får kunskaper om och förståelse för olika musikkulturer.

Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om ämnesspecifika begrepp, termer och symboler. På så sätt ska eleverna ges förutsättningar att samtala om musik och presentera och utvärdera arbetsprocesser.

Genom undervisningen i ämnet musik ska eleverna sammanfattningsvis ges möjlighet att utveckla sin förmåga att

- sjunga, spela och skapa musik i olika sammanhang,
- kombinera musik med andra uttrycksformer,
- jämföra och reflektera över musik från olika genrer, tidsepoker och kulturer, och
- använda ämnesspecifika ord, begrepp och symboler.

Centralt innehåll

I årskurs 1-6

Musicerande och musikskapande

- Sång och spel i olika former och genrer: unison sång, kanon och ensemblespel.
- Imitation med röst, rörelser, rytmer och toner.
- Skapande av egen musik, till exempel till text eller bild.
- Gestaltning av sånger och berättelser med ljud, rytmer och rörelser.

Musikens verktyg

- Rösten som instrument, till exempel i sång och rap.
- Musikaliska symboler med bild, färg, siffer- eller bokstavsstöd, till exempel noter och ackord.
- Blås-, sträng-, tangent-, och slagverksinstrument. Hur instrumenten låter och ser ut och exempel på ensemblespel.
- Röst- och hörselvård i samband med musikutövning och musiklyssning, till exempel uppvärmningsövningar och användning av hörselskydd.
- Musikens byggstenar, till exempel rytm, tempo och melodier.
- Musikens formelement, till exempel intro, vers och refräng.
- [Digitala verktyg för ljud- och musikskapande.](#)

Musikens sammanhang och funktioner

- Musik som knyter an till elevens vardagliga och högtidliga sammanhang, bland annat nationalsången och några av de vanligaste psalmerna.
- Sång- och danslekar.
- Musik i olika kulturer och från olika epoker, till exempel folkmusik och populärmusik.
- Musikassociationer: bilder och känslor som kan uppstå när man lyssnar på musik.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnet musik för att till exempel samtala om musik och utvärdera arbetsprocesser.

I årskurs 7-9

Musicerande och musikskapande

- Sång i enkla stämmor, ackord- och melodispel i enkla tonarter och ensemblespel i olika genrer.
- Improvisation med sång, dans, rytmik, melodier och instrument.
- Gehörsmusicerande efter musikaliska mönster, till exempel ackord i ett par tonarter.
- Komposition av egen musik, rytmer och rörelser.
- Musik i kombination med andra uttrycksformer, till exempel film, drama, dans och rörelse.
- Framförande av egen och andras musik.

Musikens verktyg

- Rösten som instrument i unison och enklare flerstämmig sång.
- Melodi-, ackord- och digitala instrument, bas och trumset samt verktyg för musikproduktion.
- Musikaliska symboler med bild, färg, siffer- eller bokstavsstöd, till exempel noter och ackord.
- Röst- och hörselvård. Sångteknik och ljudnivåanpassning i musikaliska sammanhang.
- Musikens byggstenar och formelement. Hur de används för att musicera och komponera musik.
- [Digitala verktyg för musikskapande, inspelning och bearbetning.](#)

Musikens sammanhang och funktioner

Bilaga 4: Läroplan för grundsärskolan

Skolverkets förslag till förändringar - Nationella it-strategier (U2015/04666/S)

Dnr 6.1.1-2015:1608

- Musik som knyter an till elevens vardagliga och högtidliga sammanhang.
- Musikens funktion i samtida medier, till exempel film, reklam och datorspel.
- Ljud och funktioner hos instrument i olika sammanhang, till exempel i en symfoniorkester och i ett rockband.
- Musik och dans som uttryck i några olika kulturer förr och nu, till exempel klassisk musik, folkmusik och rockmusik. Några betydelsefulla tonsättare, låtskrivare och musikaliska verk.
- Musikassociationer: bilder, känslor, åsikter och berättelser som kan uppstå när man lyssnar på musik.
- Musikens funktion för att markera identitet och grupptillhörighet i olika kulturer.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnet musik för att till exempel samtala om musik och utvärdera arbetsprocesser.

NATURORIENTERANDE ÄMNER

Biologi, fysik och kemi

Naturvetenskapen har sitt ursprung i människans nyfikenhet och behov av att veta mer om sig själv och sin omvärld. Kunskaper i naturorienterande ämnen har stor betydelse för samhällsutvecklingen inom så skilda områden som hälsa, naturbruk, energiförsörjning, materialutveckling och miljö. Med kunskaper om naturen och människan får människor redskap för att påverka sitt eget välbefinnande, men också för att kunna bidra till en hållbar utveckling.

Syfte

Undervisningen i de naturorienterande ämnena ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om naturvetenskapliga sammanhang och mönster. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla nyfikenhet på och intresse för de sammanhang och fenomen i naturen som hela tiden påverkar miljön och allt levande.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om människokroppen och om olika faktorer som påverkar hälsan. På så sätt ska eleverna stimuleras att reflektera över samband mellan olika val och deras konsekvenser.

Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna får möta etiska, estetiska och existentiella perspektiv på frågor som rör människa och natur. Därigenom syftar undervisningen till att eleverna utvecklar ett kritiskt förhållningssätt till såväl sina egna åsikter och andras argument som till information från olika källor. Eleverna ska på så sätt stärka tilltron till sin förmåga att vara delaktiga i samtal om aktuella samhällsfrågor.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar kunskap om hur naturvetenskapliga undersökningar kan göras. På så sätt ska eleverna ges möjligheter att ställa frågor om och undersöka ekosystem, fysikaliska företeelser och vardagliga kemiska processer utifrån personliga upplevelser och aktuella händelser.

Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om olika naturvetenskapliga begrepp. På så sätt ska eleverna ges förutsättningar att samtala om naturvetenskap och presentera och utvärdera arbetsprocesser.

Genom undervisningen i de naturorienterande ämnena ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- jämföra och reflektera över mönster och strukturer i naturen,
- jämföra och reflektera över samband mellan livsstil, miljö och hälsa,
- söka, granska och värdera information från olika källor och göra egna överväganden,
- genomföra undersökningar med naturvetenskaplig anknytning, och
- använda ämnesspecifika ord, begrepp och symboler.

Centralt innehåll

I årskurs 1-6

Mönster och strukturer i naturen

- Sol, måne och planeter. Månens faser och några stjärnbilder.
- Olika vädertyper och väderfenomen. Hur de kan observeras och mätas över tid.
- Årstidsväxlingar och kännetecknen för de olika årtiderna. Vilka konsekvenser årstidsväxlingarna

får för människan.

- Djur och växter i närmiljön och hur de kan sorteras.
- Livscyklar hos några växter och djur.
- Överlevnadsstrategier hos några växter och djur beroende på årstid.
- Vattnets olika former; fast, flytande och gas. Vattnets betydelse för liv på jorden.

Naturvetenskap i vardagen

- Materials egenskaper och hur de kan sorteras och delas in efter till exempel hårdhet, struktur, färg, magnetism, ledningsförmåga och om de flyter eller sjunker i vatten.
- Källsortering och återvinning av vardagliga föremål. Kompostering av organiskt material.
- Energianvändning i hemmet, till exempel av förnybara och fossila bränslen.
- Verksamheter i närsamhället som rör naturvetenskap, till exempel odling, djurhållning och olika former av tillverkningsindustri. Deras betydelse för elevens dagliga liv.
- Aktuella samhällsfrågor som rör naturvetenskap.
- Berättelser, myter, sagor och konst med naturvetenskaplig anknytning.

Kropp och hälsa

- Människokroppen och kroppsdelarnas namn och funktion.
- Hur hälsan påverkas av kost, motion, sömn, sociala relationer och beroendeframkallande medel.
- Pubertet och hur den inverkar på individen. Sexualitet, reproduktion och olika slags relationer.
- Människans upplevelser av ljus, ljud, temperatur, smak och doft med hjälp av olika sinnen.

Metoder och arbetsätt

- Fältstudier, experiment och sorteringar. Hur de genomförs och används för att undersöka närmiljön.
- Dokumentation och redovisning av undersökningar och sorteringar med hjälp av skrift, bild och andra uttrycksformer, [såväl med som utan digitala verktyg](#).

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom de naturorienterande ämnena, till exempel för att samtala om människa, djur och natur och för att utvärdera arbetsprocesser.

I årskurs 7-9

Mönster och strukturer i naturen

- Jordens, solens och månens rörelser i förhållande till varandra och deras betydelse för dygn, månader, år och årstider. Universums uppkomst, utveckling och uppbyggnad.
- Naturvetenskapliga teorier om livets uppkomst. Livets utveckling och mångfald enligt evolutionsteorin.
- Näringskedjor som beskriver samband mellan organismer i ekosystem.
- Ekosystem i närmiljön och hur växter och djur samspelar med varandra och med miljön.

Bilaga 4: Läroplan för grundskolan

Skolverkets förslag till förändringar - Nationella it-strategier (U2015/04666/S)

Dnr 6.1.1-2015:1608

Fotosyntes och förbränning.

- Vattnets kretslopp i naturen och samhällets vattenanvändning.
- Människan beroende av och påverkan på naturen och vad detta innebär för en hållbar utveckling.

Naturvetenskap i vardagen

- Materialutveckling och hur människan har använt och utvecklat nya material genom historien.
- Elektriska kretsar med batterier och hur de kan kopplas. Hur de kan användas i vardaglig elektrisk utrustning, till exempel i ficklampor.
- Magnetens egenskaper och användning i hemmet och i samhället.
- Kärnkraft, fossila och förnybara bränslen. Deras betydelse för vår energianvändning i samhället och deras för- och nackdelar när det gäller miljön.
- Vanliga kemikalier i hemmet och i samhället, till exempel rengöringsmedel, kosmetika och färger. Hur de används och hanteras på ett säkert sätt samt hur de påverkar hälsa och miljö.
- Verksamheter i närsamhället som rör naturvetenskap, till exempel vattenverk, värmeverk och tillverkningsindustri.
- Människan i rymden och användningen av satelliter.
- Aktuella samhällsfrågor som rör naturvetenskap.
- Berättelser om naturvetenskapliga upptäckter och framsteg genom tiderna.

Kropp och hälsa

- Människokroppens organ, deras namn, placering, utseende och funktion.
- Hur hälsan påverkas av kost, motion, sömn, sociala relationer och beroendeframkallande medel.
- Virus, bakterier, smittspridning och infektioner samt förebyggande hälsovård.
- Människans pubertet, sexualitet och reproduktion. Frågor om identitet, relationer, kärlek och ansvar.
- Preventivmetoder och sexuellt överförbara sjukdomar.
- Hur ljud uppstår, hur örat uppfattar ljud och hur ljudmiljöer påverkar hälsan.
- Ljusets utbredning och hur ögat uppfattar ljus.

Metoder och arbetsätt

- Fältstudier, experiment och sorteringar. Hur de genomförs och används för att undersöka närmiljön.
- [Dokumentation och redovisning av undersökningar och sorteringar med hjälp av skrift, bild och andra uttrycksformer, såväl med som utan digitala verktyg.](#)
- [Tolkning och granskning av information med koppling till naturvetenskap, till exempel artiklar i tidningar och filmer i digitala medier.](#)

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom de naturorienterande ämnena, till exempel för att samtala om människa, djur och natur och för att utvärdera arbetsprocesser.

SAMHÄLLSORIENTERANDE ÄMNEN

Geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap

Människor har i alla tider och i alla samhällen försökt förstå och förklara sina levnadsvillkor och de sociala sammanhang som de ingår i. Det är alla människors ansvar att utveckla ett samhälle som präglas av demokratiska värden och att förvalta jorden så att en hållbar utveckling blir möjlig. Kunskaper i de samhällsorienterande ämnena ger människor förutsättningar att orientera sig i [en allt mer globaliserad och digitaliserad världen](#) och ta ansvar för sitt handlande.

Syfte

Undervisningen i de samhällsorienterande ämnena ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om historiska sammanhang och om hur människor har skapat och förändrat samhällen och kulturer. På så sätt ska eleverna ges möjligheter att utveckla sitt historiemedvetande och få perspektiv på det förflutna, nutiden och framtiden.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om religioner och andra livsåskådningar i det egna samhället och på andra håll i världen. Undervisningen ska även ge kunskap om och förståelse för hur kristna traditioner har påverkat det svenska samhället och dess värderingar. Vidare ska undervisningen stimulera eleverna att reflektera över olika livsfrågor, sin identitet och sitt etiska förhållningssätt.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla kunskaper om geografiska förhållanden, olika platser, regioner och levnadsvillkor i världen. Därigenom ska eleverna ges möjlighet att utveckla ett rumsligt medvetande och kunskaper om mänskliga verksamheter och processer i naturen som påverkar jordytans former och mönster. Genom undervisningen ska eleverna utveckla kunskaper om hur människa, samhälle och natur samspelar och vilka konsekvenser det får för naturen och människans levnadsvillkor.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur individen och samhället påverkar varandra. Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar förtroget med de mänskliga rättigheterna och med demokratiska processer, värden och arbetssätt.

Undervisningen syftar också till att eleverna utvecklar kunskaper om, och ett kritiskt förhållningssätt till, hur man kan hantera information i vardagsliv och studier. [Vidare ska undervisningen ge eleverna möjlighet att förstå digitaliseringens betydelse för samhällsutvecklingen och för den personliga integriteten. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sin förståelse för vad det innebär att vara en aktiv och ansvarstagande medborgare i ett snabbt föränderligt samhälle.](#) Därigenom ska eleverna stimuleras att engagera sig och uttrycka sig i olika sammanhang för att på så sätt stärka tilltron till sin förmåga att delta i samtal om samhällsfrågor.

Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om ämnesspecifika begrepp. På så sätt ska eleverna ges förutsättningar att samtala om samhällsfrågor och presentera och utvärdera arbetsprocesser.

Genom undervisningen i de samhällsorienterande ämnena ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- jämföra och reflektera över olika historiska händelser, gestalter och tidsperioder,
- jämföra och reflektera över kristendomen, andra religioner och andra livsåskådningar,
- jämföra och reflektera över olika geografiska förhållanden, platser, regioner och levnadsvillkor,

- reflektera över demokratiska värden, principer och arbetssätt,
- söka, granska och värdera information från olika källor och göra egna överväganden, och
- använda ämnesspecifika ord, begrepp och symboler.

Centralt innehåll

I årskurs 1-6

Att leva tillsammans

- Livsfrågor med betydelse för eleven, till exempel gott och ont, rätt och orätt, kamratskap, könsroller, jämställdhet och relationer.
- Konsekvenser av egna och andras handlingar och ställningstaganden.
- Ansvarsfullt agerande vid användning av digitala och andra medier.
- Normer och regler i elevens livsmiljövardag, till exempel i skolan, i digitala miljöer och i sportsammanhang och sociala medier.
- Vad demokrati är och hur demokratiska beslut fattas i skolan. Hur möten, till exempel klassråd, organiseras och genomförs.
- Trafikregler och hur man beter sig i trafiken på ett säkert sätt.

Att leva i Sverige

- Skildringar av livet förr och nu i barnlitteratur, sånger och filmer.
- Hemortens historia. Vad närområdets platser, byggnader och vardagliga föremål kan berätta om barns, kvinnors och mäns levnadsvillkor under olika perioder.
- Forntiden och hur den kan iakttas i vår tid genom spår i naturen. Tidsbegreppen stenålder, bronsålder och järnålder. Barns, kvinnors och mäns levnadsvillkor under forntiden.
- Berättelser om gudar och hjältar i antik och nordisk mytologi.
- Kristendomens betydelse för värderingar och kultur i det svenska samhället förr och nu. Några kristna högtider och några av de vanligaste psalmerna.
- Förutsättningar i natur och miljö för befolkning och bebyggelse, till exempel mark, vatten och klimat.
- Samhällsfunktioner och samhällsservice i närsamhället, till exempel räddningstjänst, sjukvård, fritids- och kulturutbud.

Att leva i världen

- Religiöst motiverade levnadsregler, ritualer, högtider, symboler och berättelser inom kristendom, judendom och islam.
- Miljöfrågor utifrån elevens vardag, till exempel transportmedel. Hur egna val och prioriteringar kan påverka miljön och bidra till en hållbar utveckling.
- Grundläggande mänskliga rättigheter såsom alla människors lika värde samt barnets rättigheter i enlighet med konventionen om barnets rättigheter (barnkonventionen).
- Aktuella samhällsfrågor som är betydelsefulla för eleven.

Att undersöka verkligheten

- Tidslinjer. Begreppen dåtid, nutid och framtid.

Dnr 6.1.1-2015:1608

- Orientera sig i närmiljön med hjälp av vägbeskrivningar och kartor, [såväl med som utan digitala verktyg](#). Namn och läge på platser i närmiljön. Storleksrelationer och väderstreck.
- Jordgloben. Namn på världsdelarna samt på länder och platser som är betydelsefulla för eleven.
- Fältstudier för att undersöka natur- och kulturlandskap.
- Metoder för att söka information från olika källor: intervjuer, observationer och mätningar, [såväl med som utan digitala verktyg](#).

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom de samhällsorienterande ämnena för att till exempel samtala om samhällsfrågor och utvärdera arbetsprocesser.

I årskurs 7-9

Att leva tillsammans

- Livsfrågor som är betydelsefulla för eleven. Identitet och identitetsskapande i relation till kön, sexualitet och livsstil.
- Konfliktlösning och vardagliga moraliska dilemman, till exempel hur man kan hantera olika åsikter.
- [Möjligheter och risker förknippade med internet och digital kommunikation samt hur man agerar ansvarsfullt vid användning av digitala och andra medier utifrån sociala, etiska och rättsliga aspekter.](#)
- Vad religioner och andra livsåskådningar kan betyda för människors identitet, livsstil och grupptillhörighet.
- Hur livsfrågor, till exempel synen på kärlek och vad som händer efter döden, skildras i olika religioner och andra livsåskådningar.
- Samhällets behov av lagstiftning, några olika lagar och påföljder. Kriminalitet och dess konsekvenser för individen, familjen och samhället.
- [Demokratiska fri- och rättigheter samt skyldigheter för medborgare i demokratiska samhällen. Sveriges grundlag. Hur individer och grupper kan påverka beslut, till exempel genom att rösta i allmänna val eller skapa opinion i sociala medier.](#)
- Trafikregler och hur man beter sig i trafiken på ett säkert sätt.
- [Olika slags medier, deras uppbyggnad och innehåll, till exempel sociala medier, webbplatser eller dagstidningar.](#)
- [Nyhetsvärdering, och hur den kan påverka människors bilder av omvärlden. Hur individer och grupper framställs, till exempel utifrån kön och etnicitet, samt hur information i digitala medier kan styras av bakomliggande programmering.](#)
- ~~Olika slags medier, till exempel dagstidningar och tv, samt hur individer och grupper framställs i medier, till exempel utifrån kön och etnicitet.~~

Att leva i Sverige

- Skildringar av livet förr och nu i litteratur, sånger och filmer.
- Vikingatid, medeltid, stormaktstid och frihetstid. Några historiska personer och händelser, till exempel drottning Kristina, Karl den XII och häxprocesserna.
- Sveriges historia från cirka 1850 till nutid. Några centrala händelser och gestalter samt barns, kvinnors och mäns levnadsvillkor.
- Samerna och de nationella minoriteterna i Sverige, till exempel deras rättigheter, kultur och

historia.

- Kristendomen i Sverige. Från enhetskyrka till religiös mångfald och sekularisering.
- Immigration till Sverige förr och nu, samt dess betydelse för kulturer och samhällen.
- Politiska val och partier i Sverige. Riksdag och regering och deras olika uppdrag. Individens och gruppernas möjligheter att påverka beslut och samhällsutveckling.
- Yrken och verksamheter i samhället. Entreprenörskap.

Att leva i världen

- Historiska gestalter, händelser och tidsperioder i världen med betydelse för vår egen tid. De båda världskrigen, deras orsaker och följder samt Förintelsen, folkfördrivningar, folkmord och Gulag.
- Religiöst motiverade levnadsregler, ritualer, högtider, symboler och berättelser inom buddhism och hinduism.
- Vilken betydelse religioner och andra livsåskådningar kan ha för människors identiteter och livsstilar.
- Klimatförändringar och olika förklaringar till dessa.
- Jordytan och på vilket sätt den formas och förändras av människans markutnyttjande och naturens egna processer, till exempel skogsavverkning, jordbävning och vulkanutbrott. Vilka konsekvenser detta får för människor och natur.
- De mänskliga rättigheterna, deras innebörd och betydelse, inklusive barnets rättigheter i enlighet med barnkonventionen samt diskrimineringsgrunderna i svensk lag.
- Jordens klimat- och vegetationszoner. Hur klimatförhållanden påverkar människors levnadsvillkor.
- Aktuella samhällsfrågor i olika medier.

Att undersöka verkligheten

- Kartan och dess uppbyggnad med färger och symboler.
- Jordgloben. Kontinenternas och världshavens lägen på jordgloben. Namn och läge på länder och platser i Europa och övriga världen som är betydelsefulla för eleven.
- Fältstudier för att undersöka natur- och kulturlandskap.
- Metoder för att söka information från olika källor. Hur man kan värdera, bearbeta och presentera information, [såväl med som utan digitala verktyg.](#)
- Informationsspridning, reklam och opinionsbildning i [såväl digitala som andra medier](#) ~~olika medier~~. Hur man kan urskilja budskap, avsändare och syfte.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom de samhällsorienterande ämnena för att till exempel samtala om samhällsfrågor och utvärdera arbetsprocesser.

SLÖJD

Att tillverka föremål och bearbeta material med hjälp av redskap är ett sätt för människan att tänka och uttrycka sig. Slöjdande är en form av skapande som innebär att finna konkreta lösningar inom hantverkstradition och design utifrån behov i olika situationer. Slöjd innebär manuellt och intellektuellt arbete i förening vilket utvecklar kreativitet och stärker tilltron till förmågan att klara uppgifter i det dagliga livet. Dessa förmågor är betydelsefulla för både individers och samhällens utveckling.

Syfte

Undervisningen i ämnet slöjd ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i olika hantverk och förmågan att arbeta med olika material och tekniker. Eleverna ska ges möjligheter att utveckla sitt handlag i en process där tanke, sinnesupplevelse och handling samverkar.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla idéer, överväga olika lösningar, framställa föremål och värdera resultat och kombinera dessa kunskaper med medvetna val av material och teknik. Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar nyfikenhet och kreativitet och uppmuntra eleverna till att ta egna initiativ och att arbeta på ett undersökande och problemlösande sätt.

Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla kunskaper om färg, form, funktion och konstruktion. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar en medvetenhet om estetiska traditioner och förståelse för slöjd, hantverk och design från olika kulturer och tidsperioder. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla kunskaper om arbetsmiljö och säkerhetsfrågor och om hur man väljer och hanterar material för att främja en hållbar utveckling.

Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om ämnesspecifika begrepp. På så sätt ska eleverna ges förutsättningar att samtala om slöjd, hantverk och design samt presentera och utvärdera arbetsprocesser.

Genom undervisningen i ämnet slöjd ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- formge och framställa föremål i olika material med lämpliga redskap, verktyg och hantverkstekniker,
- välja och planera tillvägagångssätt för slöjdarbetet utifrån syftet med arbetet och utifrån kvalitets- och miljöaspekter,
- undersöka och reflektera över slöjdföremål utifrån kvalitet, form och funktion, och
- använda ämnesspecifika ord, begrepp och symboler.

Centralt innehåll

I årskurs 1-6

Slöjdens material, redskap och hantverkstekniker

- Metall, textil och trä. Materialens egenskaper och användningsområden.
- Handverktyg, redskap och maskiner. Hur de benämns och används på ett säkert och ändamålsenligt sätt.
- Enkla former av några hantverkstekniker, till exempel metalltrådsarbete, tovning och sågning.
- Enkla skisser och arbetsbeskrivningar, såväl med som utan digitala verktyg, och hur de kan

Slöjdens arbetsprocesser

- Slöjdarbetets olika delar: idéutveckling, överväganden, framställning och värdering av arbetsprocessen. Hur delarna i arbetsprocessen samverkar till en helhet.
- Utforskande av materialens, redskapens och verktygens möjligheter.
- Dokumentation av arbetsprocessen i ord och bild, [såväl med som utan digitala verktyg, till exempel i en loggbok.](#)

Slöjdens estetiska och kulturella uttrycksformer

- Föremål och berättelser som inspirationskällor och förebilder för eget skapande.
- Hur färg, form och material påverkar slöjdföremåls uttryck.

Slöjden i sambället

- Slöjdföremålens funktion och betydelse, till exempel som bruks- och prydnadsföremål.
- Några slöjdmaterials ursprung, till exempel ull och svenska träslag.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnet slöjd, för att till exempel beskriva slöjdföremål och utvärdera arbetsprocesser.

I årskurs 7-9

Slöjdens material, redskap och hantverkstekniker

- Metall, textil och trä. Materialens egenskaper, deras användningsområden och [deras kombinationsmöjligheter med varandra och med andra material, till exempel nyproducerade och återanvända material samt digital teknik.](#)
- Handverktyg, redskap och maskiner. Hur de benämns och används på ett säkert och ändamålsenligt sätt.
- Några former av hantverkstekniker, till exempel virkning och urholkning.
- Ergonomi och arbetsmiljö, till exempel lämplig arbetshöjd och ljudnivå.
- Skisser, mönster och arbetsbeskrivningar, [såväl med som utan digitala verktyg. Hur de kan läsas och följas.](#)

Slöjdens arbetsprocesser

- Slöjdarbetets olika delar: idéutveckling, överväganden, framställning och värdering av arbetsprocessen. Hur delarna i arbetsprocessen samverkar och påverkar resultatet.
- Undersökande av olika material och hantverksteknikers möjligheter.
- Dokumentation av arbetsprocessen i ord och bild, [såväl med som utan digitala verktyg, till exempel i en loggbok.](#)

Bilaga 4: Läroplan för grundsärskolan

Skolverkets förslag till förändringar - Nationella it-strategier (U2015/04666/S)

Dnr 6.1.1-2015:1608

Slöjdens estetiska och kulturella uttrycksformer

- Arkitektur, konst och design som inspirationskällor och förebilder för eget skapande.
- Egen formgivning med hjälp av olika material, färger och former.
- Mode och trender i ungdomskulturer, vad de signalerar och hur de kan påverka individen.
- Slöjd och hantverk i Sverige och andra länder som uttryck för etnisk och kulturell identitet.

Slöjden i samhället

- Slöjd historiskt och i nutid, till exempel lokala hantverkstraditioner och aktuella trender.
- Materialens ursprung, tillverkning, användning och miljöpåverkan.
- Resurshushållning, till exempel genom reparationer och återanvändning av material.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnet slöjd för att till exempel beskriva slöjdföremål och utvärdera arbetsprocesser.

SVENSKA

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Att ha ett rikt och varierat språk är betydelsefullt för att kunna förstå och verka i ett samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts.

Syfte

Undervisningen i ämnet svenska ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i och om svenska språket. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sin förmåga att kommunicera och anpassa sitt språk till olika sammanhang och för ~~skilda olika~~ syften.

Undervisningen ska även bidra till att eleverna utvecklar tal, skrift och andra kommunikationsformer. Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar sin läsförmåga och sitt intresse för att läsa och skriva.

Genom undervisningen ska eleverna få möta, utveckla kunskaper om och ges möjligheter att uttrycka sig genom litteratur, bilder, film, teater, drama, rörelse och andra kommunikationsformer. Eleverna ska också ges möjlighet att utveckla kunskaper om och tilltro till sin förmåga att formulera och uttrycka egna åsikter och tankar. Undervisningen ska också bidra till att eleverna får förståelse för att sättet man uttrycker sig på kan få konsekvenser för en själv och för andra människor. Därigenom ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar sitt språk, sin identitet och sin förståelse för omvärlden och tar ansvar för det egna språkbruket i olika sammanhang och medier.

Vidare ska undervisningen syfta till att eleverna utvecklar sina kunskaper om hur det svenska språket är uppbyggt. På så sätt ska undervisningen bidra till att stärka elevernas medvetenhet om den egna språkliga och kommunikativa förmågan. Undervisningen ska också ge eleverna möjligheter att utveckla och fördjupa sin ord- och begreppsförståelse.

Undervisningen ska ge eleverna möjligheter att utveckla kunskaper om hur man söker och kritiskt värderar information från olika källor. Undervisningen ska dessutom bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om digitala kommunikationsverktyg.

Genom undervisningen i ämnet svenska ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- tala och samtala i olika sammanhang,
- läsa, förstå och reflektera över olika texter,
- skriva texter för olika syften och mottagare,
- bearbeta innehållet i litteratur, bilder, film, teater, drama och andra medier, och
- söka och värdera information från olika källor.

Centralt innehåll

I årskurs 1-6

Tala, lyssna och samtala

- Hur man kan använda omskrivningar och visuell förstärkning, till exempel bilder och tecken, för att förstå och göra sig förstådd.
- Kommunikation för olika syften. Lyssna, svara, fråga, berätta samt uttrycka önskemål och känslor.

- Kommunikations- och samtalsregler i olika sammanhang, även i digitala medier. Turtagning, talutrymme, kroppsspråk och mimik.
- Muntliga presentationer. Hur man genomför presentationer inför grupp. Bilder, digitala medier och ~~andra~~ verktyg samt annat som kan stödja presentationer.

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att avkoda och förstå texter.
- Ordbilder i närmiljön samt utifrån elevens erfarenhet och intresse.
- Strategier för att skriva olika typer av texter, till exempel meddelanden.
- Alfabetet och den alfabetiska ordningen. Sambandet mellan ljud och bokstav.
- Skriftspråkets uppbyggnad. Mellanrum mellan ord, stor bokstav och punkt.
- Skrivverktyg. Hur till exempel ordbehandlingsprogram med bildstöd och talsyntes kan användas när man skriver.
- Handstil och att skriva på dator med digitala verktyg.

Berättande texter och faktatexter

- Berättande texter och poetiska texter för barn: rim, ramsor, sånger, bilderböcker, kapitelböcker, lyrik, dramatik, sagor och myter.
- Berättande texters budskap, uppbyggnad och innehåll. Hur en berättande text kan organiseras med inledning, händelseförlopp och avslutning.
- Några barnboksförfattare.
- Beskrivande och förklarande texter för barn, till exempel faktatexter, och hur deras innehåll kan organiseras.
- Instruerande texter, till exempel spelinstruktioner och arbetsbeskrivningar.
- Texter som kombinerar ord och bild, till exempel film, interaktiva spel och webbtexter.
- Texter i digitala miljöer för barn, till exempel texter med länkar och andra interaktiva funktioner.

Språkbruk

- Språkliga strategier för att minnas och lära, till exempel tankekartor.
- Skillnader i språkanvändning beroende på vem man talatillkommunicerar med och med vilket syfte, till exempel skillnader mellan att skriva korta digitala meddelanden och att skriva en faktatext.
- Ord, symboler, begrepp och kroppsspråk som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Språkbruk samt möjligheter och risker vid egen kommunikation i digitala medier.

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning i böcker och på webb platsersidor för barn.
- Hur texters avsändare påverkar innehållet, till exempel i tidningsartiklar och i sökträffar via sökmotorer på internet.

Tala, lyssna och samtala

- Hur man kan använda omskrivningar och visuell förstärkning, till exempel bilder och tecken, för att förstå och göra sig förstådd.
- Kommunikation för olika syften. Hur åsikter, intresse och argument kan uttryckas.
- Hur man kan anpassa sin kommunikation till olika situationer och sammanhang.
- Muntliga presentationer. Stödord, bilder, ~~och~~ digitala medier ~~och som~~ verktyg samt annat för att planera och genomföra en presentation.

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att avkoda och förstå olika texter. Sökläsning och läsning mellan raderna.
- Strategier för att skriva olika typer av texter och hur man anpassar innehållet till olika mottagare. Olika sätt att bearbeta egna texter till innehåll och form.
- Skriftspråkets uppbyggnad. Skiljetecken och stavningsregler.
- Alfabetisk ordning. Hur man hittar i innehållsförteckningar och ordböcker.
- Handstil och att skriva med digitala verktyg på dator.
- Skrivverktyg. Hur till exempel ordbehandlingsprogram med stavningskontroll kan användas när man skriver.
- Digitala kommunikationsverktyg för kommunikation.

Berättande texter och faktatexter

- Berättande texter och poetiska texter för barn och unga: skönlitteratur, lyrik, dramatik, sagor och myter.
- Berättande texters budskap och uppbyggnad med miljö- och personbeskrivningar samt dialoger.
- Några barn- och ungdomsförfattare.
- Beskrivande, förklarande och instruerande texter, till exempel nyhetsartiklar, spelinstruktioner och recept. Texternas innehåll, uppbyggnad och typiska språkliga drag.
- Texter som kombinerar ord, bild och ljud, till exempel webbtexter, interaktiva spel och tv-program. Texternas innehåll, uppbyggnad och typiska språkliga drag.
- Texter i digitala miljöer, till exempel texter med länkar och andra interaktiva funktioner.

Språkbruk

- Språkliga strategier för att minnas och lära, till exempel tankekartor och stödord.
- Skillnader i språkanvändning beroende på vem man ~~skriver till~~ kommunicerar med och med vilket syfte, till exempel skillnader mellan att skriva ett inlägg i sociala medier och att skriva en faktatext.
- Ord, symboler, begrepp och kroppsspråk som används för att uttrycka budskap.
- Variationer i det svenska språket, till exempel slanguttryck och dialekter.
- Ordspråks och metaforers betydelse i texter och dagligt tal.
- Ansvarsfullt agerande vid kommunikation i digitala och andra medier och i olika sammanhang.

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning i olika medier och källor, till exempel i uppslagsböcker, genom intervjuer och via sökmotorer på internet.

Bilaga 4: Läroplan för grundsärskolan

Skolverkets förslag till förändringar - Nationella it-strategier (U2015/04666/S)

Dnr 6.1.1-2015:1608

- ~~Källkritik. Hur man bedömer informationens rimlighet och hur texters avsändare påverkar innehållet. Hur man jämför källor och prövar deras tillförlitlighet med ett källkritiskt förhållningssätt.~~

SVENSKA SOM ANDRASPRÅK

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Att ha ett rikt och varierat språk är betydelsefullt för att kunna förstå och verka i ett samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts.

Syfte

Undervisningen i ämnet svenska som andraspråk ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i och om svenska språket. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sin förmåga att kommunicera och anpassa sitt språk till olika sammanhang och för [skilda olika](#) syften. Undervisningen ska även bidra till att eleverna utvecklar tal, skrift och andra kommunikationsformer. Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar sin läsförmåga och sitt intresse för att läsa och skriva på svenska. Undervisningen ska också ge eleverna många möjligheter att kommunicera på svenska utifrån sin kunskapsnivå, utan att ställa för tidiga krav på språklig korrekthet.

Genom undervisningen ska eleverna få möta, utveckla kunskaper om och ges möjligheter att uttrycka sig genom litteratur, bilder, film, teater, drama, rörelse och andra kommunikationsformer. Eleverna ska också ges möjlighet att utveckla kunskaper om och tilltro till sin förmåga att formulera och uttrycka egna åsikter och tankar. [Undervisningen ska också bidra till att eleverna får förståelse för att sättet man uttrycker sig på kan få konsekvenser för en själv och för andra människor.](#) Därigenom ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar sitt språk, sin identitet och sin förståelse för omvärlden [och tar ansvar för det egna språkbruket i olika sammanhang och medier.](#)

Vidare ska undervisningen syfta till att eleverna utvecklar sina kunskaper om hur det svenska språket är uppbyggt och om dess uttal. På så sätt ska undervisningen bidra till att stärka elevernas medvetenhet om den egna språkliga och kommunikativa förmågan. Undervisningen ska också ge eleverna möjligheter att utveckla och fördjupa sin ord- och begreppsförståelse.

Undervisningen ska ge eleverna möjligheter att utveckla kunskaper om hur man söker och kritiskt värderar information från olika källor. Undervisningen ska dessutom bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om digitala kommunikationsverktyg.

Genom undervisningen i ämnet svenska som andraspråk ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- tala och samtala i olika sammanhang,
- läsa, förstå och reflektera över olika texter,
- skriva texter för olika syften och mottagare,
- bearbeta innehållet i litteratur, bilder, film, teater, drama och andra medier, och
- söka och värdera information från olika källor.

Centralt innehåll

I årskurs 1-6

Tala, lyssna och samtala

- Hur man kan använda omskrivningar och visuell förstärkning, till exempel bilder och tecken, för att förstå och göra sig förstådd.

Bilaga 4: Läroplan för grundsärskolan

Skolverkets förslag till förändringar - Nationella it-strategier (U2015/04666/S)

Dnr 6.1.1-2015:1608

- Kommunikation för olika syften. Lyssna, svara, fråga, berätta samt uttrycka önskemål och känslor.
- Kommunikations- och samtalsregler [i olika sammanhang även i digitala medier](#). Turtagning, talutrymme, kroppsspråk och mimik.
- Muntliga presentationer. Hur man genomför presentationer inför grupp. Bilder, [digitala medier](#) och ~~andra~~ verktyg [samt annat](#) som kan stödja presentationer.
- Uttal, betoning och satsmelodi. Svenska språkets uttal i jämförelse med modersmålets.

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att avkoda och förstå texter.
- Ordbilder i närmiljön samt utifrån elevens erfarenhet och intresse.
- Strategier för att skriva olika typer av texter, till exempel meddelanden.
- Alfabetet och den alfabetiska ordningen. Sambandet mellan ljud och bokstav. Bokstävers form och ljud i jämförelse med modersmålet.
- Skriftspråkets uppbyggnad. Mellanrum mellan ord, stor bokstav och punkt.
- Skrivverktyg. Hur till exempel ordbehandlingsprogram med bildstöd och talsyntes kan användas när man skriver.
- Handstil och att skriva [på dator med digitala verktyg](#).

Berättande texter och faktatexter

- Berättande texter och poetiska texter för barn: rim, ramsor, sånger, bilderböcker, kapitelböcker, lyrik, dramatik, sagor och myter.
- Berättande texters budskap, uppbyggnad och innehåll. Hur en berättande text kan organiseras med inledning, händelseförlopp och avslutning.
- Några barnboksförfattare.
- [Beskrivande och förklarande texter för barn, till exempel faktatexter, och hur deras innehåll kan organiseras.](#)
- [Instruerande texter, till exempel spelinstruktioner och arbetsbeskrivningar.](#)
- [Texter som kombinerar ord och bild, till exempel film, interaktiva spel och webbtexter.](#)
- [Texter i digitala miljöer för barn, till exempel texter med länkar och andra interaktiva funktioner.](#)

Språkbruk

- Språkliga strategier för att minnas och lära, till exempel tankekartor.
- Skillnader i språkanvändning beroende på vem man [talar till/kommunicerar med](#) och med vilket syfte, [till exempel skillnaden mellan att skriva korta digitala meddelanden och att skriva en faktatext.](#)
- Ord, [symboler](#), begrepp och kroppsspråk som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- [Språkbruk samt möjligheter och risker vid egen kommunikation i digitala medier.](#)

Informationssökning och källkritik

- [Informationssökning i böcker och på webbplatser/sidor för barn.](#)
- [Hur texters avsändare påverkar innehållet, till exempel i tidningsartiklar och i sökträffar via](#)

[sökmotorer på internet.](#)

I årskurs 7-9

Tala, lyssna och samtala

- Hur man kan använda omskrivningar och visuell förstärkning, till exempel bilder och tecken, för att förstå och göra sig förstådd.
- Kommunikation för olika syften. Hur åsikter, intresse och argument kan uttryckas.
- Hur man kan anpassa sin kommunikation till olika situationer och sammanhang.
- Muntliga presentationer. Stödord, bilder, ~~och~~ digitala medier ~~och~~ verktyg ~~och~~ [samt annat](#) för att planera och genomföra en presentation.
- Uttal, satsmelodi och sambandet mellan betoning och betydelse.

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att avkoda och förstå olika texter. Sökläsning och läsning mellan raderna.
- Strategier för att skriva olika typer av texter och hur man anpassar innehållet till olika mottagare. Olika sätt att bearbeta egna texter till innehåll och form.
- Skriftspråkets uppbyggnad. Skiljetecken och stavningsregler.
- Alfabetisk ordning. Hur man hittar i innehållsförteckningar och ordböcker.
- Handstil och att skriva [med digitala verktyg på dator](#).
- Skrivverktyg. Hur till exempel ordbehandlingsprogram med stavningskontroll kan användas när man skriver.
- Digitala [kommunikations](#)verktyg [för kommunikation](#).

Berättande texter och faktatexter

- Berättande texter och poetiska texter för barn och unga: skönlitteratur, lyrik, dramatik, sagor och myter.
- Berättande texters budskap och uppbyggnad med miljö- och personbeskrivningar samt dialoger.
- Några barn- och ungdomsförfattare.
- Beskrivande, förklarande och instruerande texter, till exempel nyhetsartiklar, spelinstruktioner och recept. Texternas innehåll, uppbyggnad och typiska språkliga drag.
- [Texter som kombinerar ord, bild och ljud, till exempel webbtexter, interaktiva spel och tv-program. Texternas innehåll, uppbyggnad och typiska språkliga drag.](#)
- [Texter i digitala miljöer, till exempel texter med länkar och andra interaktiva funktioner](#)

Språkbruk

- Språkliga strategier för att minnas och lära, till exempel tankekartor och stödord.
- Skillnader i språkanvändning beroende på vem man [skriver till](#) [kommunicerar med](#) och med vilket syfte, [till exempel skillnader mellan att skriva ett inlägg i sociala medier och att skriva en faktatext](#).
- Ord, [symboler](#), begrepp och kroppsspråk som används för att uttrycka budskap.
- Variationer i det svenska språket, till exempel slanguttryck och dialekter.
- [Ordspråks och metaforers betydelse i texter och dagligt tal.](#)

- [Ansvarsfullt agerande vid kommunikation i digitala och andra medier och i olika sammanhang.](#)

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning i olika medier och källor, till exempel i uppslagsböcker, genom intervjuer och via sökmotorer på internet.
- ~~Källkritik. Hur man bedömer informationens rimlighet och hur texters avsändare påverkar innehållet~~[Hur man jämför källor och prövar deras tillförlitlighet med ett källkritiskt förhållningssätt.](#)

TEKNIK

Tekniska lösningar har i alla tider varit betydelsefulla för människan och för samhällets utveckling. Drivkrafterna bakom teknikutvecklingen har ofta varit en strävan att lösa problem och uppfylla mänskliga behov. I vår tid ställs allt högre krav på tekniskt kunnande i vardags- och arbetslivet och många av dagens samhällsfrågor och politiska beslut rymmer inslag av teknik. För att förstå teknikens roll för individen, samhället och miljön behöver den teknik som omger oss göras synlig och begriplig.

Syfte

Undervisningen i ämnet teknik ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om tekniska lösningar i vardagen, hur de fungerar och kan användas. Undervisningen syftar också till att stimulera elevernas intresse för teknik.

Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla kunskaper om hur man kan lösa problem och uppfylla behov med hjälp av teknik. Eleverna ska även ges förutsättningar att pröva egna tekniska idéer och hitta lösningar. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om och erfarenheter av hur redskap och teknisk utrustning används på ett säkert och ändamålsenligt sätt. På så sätt ska eleverna ges möjlighet att stärka tilltron till sin förmåga att använda teknik och att med teknikens hjälp lösa vardagliga problem och tillfredsställa olika behov.

I teknikundervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla medvetenhet om att teknisk verksamhet [och den egna användningen av tekniska lösningar](#) har betydelse för och påverkar människan, samhället och miljön. Därigenom ska eleverna ges förutsättningar att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till tekniska lösningar. Eleverna ska även ges möjlighet att få en orientering om teknikens historiska utveckling för att bättre förstå framväxten av dagens teknik.

Vidare ska undervisningen i teknik bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om ämnesspecifika begrepp och uttrycksformer. På så sätt ska eleverna ges förutsättningar att samtala om teknik och presentera och utvärdera arbetsprocesser.

Genom undervisningen i ämnet teknik ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- jämföra och reflektera över tekniska lösningar i vardagen utifrån ändamålsenlighet och funktion,
- identifiera problem och behov som kan lösas med teknik och utarbeta förslag till lösningar,
- hantera redskap och teknisk utrustning på ett säkert och ändamålsenligt sätt,
- värdera konsekvenser av olika teknikval för individ, samhälle och miljö, och
- använda ämnesspecifika ord, begrepp och symboler.

Centralt innehåll

I årskurs 1-6

Tekniska lösningar

- [Vad datorer används till och några av datorns grundläggande delar för inmatning, utmatning och lagring av information, till exempel tangenter, skärm och hårddisk. Några vanliga föremål som styrs av datorer, till exempel diskmaskiner och telefoner.](#)
- Föremål där enkla mekanismer såsom hävstångar och länkar används för att uppnå en viss

Dnr 6.1.1-2015:1608

- funktion, till exempel föremål på lekplatsen och husgeråd av olika slag.
- Tekniska lösningar där människan härmat naturen, till exempel kardborren som förebild för kardborrebandet.
 - Material för eget konstruktionsarbete. Deras egenskaper och hur de kan sammanfogas.

Strategier för att hantera och utveckla tekniska lösningar

- Undersökande av hur några vardagliga föremål är uppbyggda, utformade och fungerar, [samt ge förslag på hur de kan förändras](#).
- Egna konstruktioner där man tillämpar enkla mekanismer.
- [Att styra föremål med programmering](#).
- Dokumentation, till exempel i form av skisser, ~~och~~ bilder, [samt fysiska och digitala modeller](#).
- Redskap och teknisk utrustning i närmiljön. Hur de används på ett ändamålsenligt och säkert sätt.
- Instruktioner, till exempel till enkla byggsatser.

Teknik, människa, samhälle och miljö

- Föremål i elevens vardag. Hur de är anpassade efter människans behov och har förändrats över tid.
- Säkerhet vid teknikanvändning, till exempel när man hanterar elektricitet [och använder olika tjänster via internet](#).

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnet teknik för att till exempel samtala om teknik och utvärdera arbetsprocesser.

I årskurs 7-9

Tekniska lösningar

- [Tekniska lösningar inom kommunikations- och informationsteknik för utbyte av information, till exempel datorer, internet och mobiltelefoni. Hur datorer styrs av program och kan kopplas samman i nätverk](#).
- Föremål som består av rörliga delar och hur de rörliga delarna är sammanfogade med hjälp av olika mekanismer för att uppnå en viss funktion, till exempel handbromsen eller tramporna på cykeln.
- Hur vanliga hållfasta och stabila konstruktioner är uppbyggda, till exempel hus och broar.
- Material som används till exempel i hållfasta och stabila konstruktioner, samt deras egenskaper.
- Tekniska lösningar som utnyttjar elkomponenter [och enkel elektronik](#) för att åstadkomma ljud, ljus eller rörelse, till exempel larm och belysning.

Strategier för att hantera och utveckla tekniska lösningar

- Tillvägagångssätt för att lösa tekniska vardagsproblem och behov, till exempel om lampan slocknar och att inreda ett rum.

Bilaga 4: Läroplan för grundskolan

Skolverkets förslag till förändringar - Nationella it-strategier (U2015/04666/S)

Dnr 6.1.1-2015:1608

- Egna konstruktioner med tillämpningar av ~~principer för~~ hållfasta och stabila strukturer, mekanismer och elektriska kopplingar.
- [Att styra egna konstruktioner eller andra föremål med programmering.](#)
- Dokumentation med förklarande ord och begrepp, till exempel i form av enkla skisser, bilder och med fysiska ~~eller och~~ digitala modeller.
- Användning av redskap och teknisk utrustning för kommunikation, informationssökning och tjänster av olika slag i samhället. Hur de används på ett ändamålsenligt och säkert sätt.
- Manualer för redskap och teknisk utrustning i närmiljön.

Teknik, människa, samhälle och miljö

- Tekniska system i hemmet och samhället, till exempel vatten- och avloppssystem och system för återvinning. Några delar i systemen och hur de samverkar. Systemens förändringar över tid och några orsaker till det.
- Säkerhet vid ~~användning av kommunikations- och informationsteknik~~ [teknikanvändning](#), till exempel [vid överföring av information i digitala miljöer. mobiltelefoni och internet.](#)
- Olika sätt att hushålla med resurser i närmiljön, till exempel energi och vatten.
- [Konsekvenser av teknikval, för- och nackdelar med olika tekniska lösningar.](#)
- [Hur teknik ingår i och förändrar förutsättningar för olika yrken och inom alla samhällsområden.](#)

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnet teknik för att till exempel samtala om teknik och utvärdera arbetsprocesser.

Ämnesområden i inriktningen träningsskolan

ESTETISK VERKSAMHET

Estetisk verksamhet är viktig för människors sätt att tänka, lära och uppleva sig själva och omvärlden. Vi omges ständigt av olika estetiska uttrycksformer som ger oss olika estetiska och känslomässiga upplevelser. Genom att arbeta med skapande verksamhet kan människor bearbeta intryck och utveckla sin kreativitet, nyfikenhet och skapande förmåga. Kunskaper om och i estetisk verksamhet ökar människors möjlighet att delta i samhällets kulturliv och i annan social gemenskap.

Syfte

Undervisningen inom ämnesområdet estetisk verksamhet ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om hur man kan skapa och gestalta med de olika estetiska uttrycksformerna bild, slöjd, musik, rytmik, lek och drama. Därigenom ska eleverna ges möjlighet att uttrycka och kommunicera intryck och erfarenheter på ett mångsidigt sätt. På så sätt ska undervisningen bidra till att stärka elevernas tilltro till sin förmåga att skapa med kreativitet och fantasi.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om färg, form och struktur samt om ljud, rytm och musik. Undervisningen ska även bidra till att eleverna tillägnar sig kunskaper om olika hantverk och deras material, redskap och tekniker. På så sätt ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar sitt handlag och sin nyfikenhet på att utforska och experimentera inom det estetiska området.

Undervisningen ska syfta till att ge eleverna möjlighet att utveckla kunskaper om olika sätt att skapa både förr och nu och ett intresse för estetiska uttrycksformer i olika traditioner och kulturer. Genom undervisningen ska eleverna även stimuleras att använda samhällets kulturella utbud för att därigenom öka delaktigheten i sociala sammanhang.

Vidare syftar undervisningen till att eleverna utvecklar kunskaper om ämnesspecifika begrepp. På så sätt ska eleverna ges förutsättningar att bli delaktiga i samtal om bild, musik, slöjd, rytmik, lek och drama.

Genom undervisningen inom ämnesområdet estetisk verksamhet ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- skapa genom bild, musik och slöjd,
- välja och använda olika material, tekniker, redskap, verktyg, instrument, ljud och rörelser,
- undersöka estetiska uttryck i olika konstformer, tidsepoker, traditioner och kulturer, och
- använda ord, begrepp och symboler inom ämnesområdet.

Centralt innehåll

I årskurs 1-9

Estetisk framställning

- Olika sätt att skapa, till exempel imiterande och fritt.
- Färg, form och struktur. Deras betydelse för bilders och föremåls uttryck.
- Fotografering och filmande.
- Rytmik, rim och ramsor. Sång- och danslekar.
- Spel på musik- och rytminstrument.
- [Digitala verktyg för ljud- och musikskapande samt bildframställning.](#)
- Rollspel, till exempel utifrån sagor, händelser och känslor.
- Dramatisering av sånger och berättelser med ljud, musik och rörelse.
- Slöjdarbetets olika delar: idéutveckling, överväganden och framställning. Hur delarna i arbetsprocessen samverkar till en helhet.
- Hur färg, form och material påverkar slöjdföremåls uttryck.
- Presentationer, framträdanden och redovisningar, [såväl med som utan digitala verktyg.](#)

Material, redskap och tekniker

- Material som kan användas vid framställning av bilder och föremål, till exempel textil, trä och metall, [och deras kombinationsmöjligheter med varandra och med andra material, till exempel nyproducerade och återanvända material samt digital teknik.](#)
- Verktyg, redskap, instrument och maskiner som kan användas i estetisk verksamhet.
- Bildtekniker, till exempel teckning, målning och modellering.
- Bildhantering, ~~till exempel med digitalkamera och dator~~ [såväl med som utan digitala verktyg.](#)
- Hantverkstekniker med olika material, handverktyg och redskap, till exempel tovning och urholkning.
- Arbetsbeskrivningar, [såväl med som utan digitala verktyg](#) ~~till exempel muntliga eller illustrerade.~~

Estetisk verksamhet i samhället

- Bilder, film, musik, sång, dans och hantverksföremål från olika genrer, kulturer, traditioner och tidsperioder.
- Reklam- och nyhetsbilder och andra för eleven aktuella bilder. Hur de är uppbyggda och vilket budskap de förmedlar.
- Några slöjdmaterials ursprung och användning, till exempel ull och trä.
- Konst, arkitektur och design i samhället.
- Mode och trender i ungdomskulturen. Vad de kan signalera och hur de kan påverka individen.
- Musik som knyter an till elevens vardagliga och högtidliga sammanhang.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnesområdet estetisk verksamhet för att till exempel kommunicera om bilder, musik och slöjd och för att utvärdera arbetsprocesser.

KOMMUNIKATION

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom kommunikation utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Kommunikation ökar förutsättningarna för delaktighet i vardagen och i samhället.

Syfte

Undervisningen inom ämnesområdet kommunikation ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i att samspela med andra och en tilltro till sin förmåga att aktivt påverka sin situation. Eleverna ska ges förutsättningar att kommunicera i olika sammanhang och kunna uttrycka sig med tydlig avsikt i tal och andra kommunikationsformer. Därigenom ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar sitt språk och sin identitet.

Vidare ska undervisningen stimulera elevernas vilja att ta emot och tolka kommunikation. På så sätt ska eleverna ges möjligheter att utveckla sin förmåga att lyssna, samtala och förstå.

Undervisningen ska bidra till att eleverna får förståelse för att sättet man uttrycker sig på kan få konsekvenser för en själv och för andra människor. Genom undervisningen ska eleverna möta och uppleva ~~olika~~ såväl digitala som andra former av kommunikation, till exempel såsom bilder, litteratur, film, teater, drama och rörelse. Därigenom ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sin förståelse för omvärlden.

Genom undervisningen ska eleverna stimuleras att utveckla kunskaper om hur man söker information i olika källor och hur digitala ~~kommunikations~~ verktyg för kommunikation kan användas. På så sätt ska eleverna ges förutsättningar för ökad självständighet.

Vidare syftar undervisningen till att eleverna utvecklar kunskaper om ämnesspecifika begrepp. Därigenom ska eleverna ges förutsättningar för ökad delaktighet i sociala sammanhang.

För elever med annat modersmål än svenska ska undervisningen bidra till att eleverna stärks i sin utveckling till att bli flerspråkiga. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sin ord- och begreppsforståelse både på svenska och modersmålet. Undervisningen ska på så sätt bidra till att eleverna utvecklar såväl sitt modersmål som sin identitet.

Genom undervisningen inom ämnesområdet kommunikation ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- samspela med andra,
- tolka olika former av kommunikativa uttryck,
- söka information från olika källor, och
- använda ord, begrepp, symboler och andra uttryckssätt för kommunikation.

Centralt innehåll

I årskurs 1-9

Samspela, tala och samtala

- Grundläggande kommunikativa mönster och strukturer: turtagning, hur man initierar, upprätthåller och avslutar samspel eller samtal.
- Kommunikation i olika sammanhang och miljöer, till exempel under rasten, i affären eller genom med digitala verktyg/kommunikationsverktyg.

Bilaga 4: Läroplan för grundsärskolan

Skolverkets förslag till förändringar - Nationella it-strategier (U2015/04666/S)

Dnr 6.1.1-2015:1608

- Känslor, hur de kan uttryckas och tolkas.
- Kroppsspråk, tecken eller tal. Hur man kan uttrycka sin avsikt på olika sätt.
- Språkets struktur, ordföljd och meningsbyggnad.
- Kommunikationsverktyg. Hur de kan användas för att förstärka elevens kommunikation.

Tolka och förstå

- Bok- och bildsamtal. Berättande texter och poetiska texter för barn och unga: rim, ramsor, sånger, bilderböcker, kapitelböcker, lyrik, dramatik, sagor och myter.
- Tolka kommunikativa uttryck, till exempel kroppsspråk, tecken eller tal.
- Ordbilder utifrån elevens erfarenhet och intresse.
- Bokstavsformer och ljud utifrån elevens erfarenhet och intresse.
- [Skriva för hand eller på dator, till exempel elevens namn. Handstil och att skriva med digitala verktyg.](#)
- [Möjligheter och risker vid egen kommunikation i digitala medier.](#)

Informationssökning

- Information i vardagssituationer, till exempel scheman, symboler och instruktioner, [såväl med som utan digitala verktyg.](#)
- Informationssökning i olika medier och källor, till exempel tidningar, uppslagsböcker, bibliotek och sökmotorer på internet.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnesområdet kommunikation, till exempel för att samspela med andra.

MOTORIK

Fysiska aktiviteter, rörlighet och en hälsosam livsstil är grundläggande för människors välbefinnande. Positiva upplevelser av rörelse och friluftsliv under uppväxtåren har stor betydelse för om vi blir fysiskt aktiva senare i livet. Genom rörelse skapas förutsättningar för nya erfarenheter och nytt lärande. Kropp, känslor och sinnen samverkar i den motoriska utvecklingen, som i sin tur främjar självständigheten och hälsan.

Syfte

Undervisningen inom ämnesområdet motorik ska syfta till att eleverna utvecklar allsidiga rörelseförmågor och intresse för att vara fysiskt aktiva. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar en god kroppsuppfattning och tilltro till sin egen fysiska förmåga att påverka sin omgivning. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att prova många olika slags rörelseaktiviteter.

Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att utveckla kunskaper om sambanden mellan rörelse, hälsa och livsstil. Eleverna ska också ges möjlighet att utveckla sin samarbetsförmåga och respekt för andra. Därigenom syftar undervisningen till att främja elevernas självständighet och delaktighet i samhället.

Genom undervisningen ska eleverna utveckla förmågan att vistas i utemiljöer och naturen under olika årstider och få förståelse för värdet av ett aktivt friluftsliv. Eleverna ska också få kännedom om risker och säkerhet vid fysiska aktiviteter och få kunskaper om hur man handlar i nödsituationer.

Vidare syftar undervisningen till att eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om ämnesspecifika begrepp. På så sätt ska eleverna ges förutsättningar att bli delaktiga i samtal om idrott, hälsa och livsstil.

Genom undervisningen inom ämnesområdet motorik ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- använda kroppens förmåga att röra sig allsidigt i olika sammanhang,
- se samband mellan rörelse, hälsa och livsstil,
- genomföra olika aktiviteter i utemiljö och i naturen, och
- använda ord, begrepp och symboler inom ämnesområdet.

Centralt innehåll

I årskurs 1-9

Rörelse

- Grundläggande motoriska rörelser. Deras sammansatta former i redskapsövningar, lekar, danser och rörelser till musik, såväl inomhus som utomhus.
- Finmotorik, till exempel handgrepp och ansiktsmotorik.
- Lekar, danser och andra rörelseaktiviteter och deras regler.
- Rörelser i vatten, till exempel balansera, flyta och simma i mag- och rygggläge.

Hälsa och livsstil

Bilaga 4: Läroplan för grundsärskolan

Skolverkets förslag till förändringar - Nationella it-strategier (U2015/04666/S)

Dnr 6.1.1-2015:1608

- Olika träningsformer och hur de utvecklar kondition, styrka och smidighet.
- Samband mellan rörelse, hälsa och livsstil.
- Klädsel för olika aktiviteter samt betydelsen av omklädning och dusch.
- Arbetsställningar och belastningar vid fysiska aktiviteter. Förebyggande av skador, till exempel genom uppvärmning och allsidig träning.
- Samtal om upplevelser av olika fysiska aktiviteter och träningsformer, kroppsuppfattning och självbild.

Friluftsliv och utevistelse

- Undersöka och orientera sig i närmiljön, [såväl med som utan digitala verktyg](#).
- Rörelseaktiviteter i skiftande natur- och utemiljöer under olika årstider. Allemansrättens grunder.
- Hänsynstagande och säkerhet i samband med fysiska aktiviteter.
- Planera och genomföra olika friluftaktiviteter.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnesområdet motorik för att till exempel kommunicera om rörelse, hälsa och livsstil.

VARDAGSAKTIVITETER

Människor har i alla tider och i alla samhällen försökt förstå sina levnadsvillkor och de sociala sammanhang som de ingår i. Att förvalta jorden så att en hållbar utveckling blir möjlig och att utveckla ett samhälle som präglas av demokratiska värden är ett gemensamt ansvar. Kunskaper om hem och samhälle ger människor förutsättningar att orientera sig i [en allt mer globaliserad och digitaliserad världen](#) och ta ansvar för sitt handlande.

Syfte

Undervisningen inom ämnesområdet vardagsaktiviteter ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om mönster och rutiner som ingår i vardagen. Eleverna ska ges förutsättningar att ta initiativ till, planera och genomföra aktiviteter som har betydelse för praktiska situationer i hemmet. På så sätt ska undervisningen bidra till ökad självständighet hos eleven och tilltro till den egna förmågan att agera.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om sin närmiljö och dess historia för att på så sätt få perspektiv på det förflutna, nutiden och framtiden. Genom undervisningen ska eleverna också ges möjlighet att utveckla kunskaper om olika geografiska platser och en rumslig medvetenhet för att på så sätt få en ökad förståelse för sin omvärld. [Undervisningen ska också ge eleverna möjlighet att utveckla sin förståelse för vad det innebär att vara en aktiv och ansvarstagande medborgare i ett snabbt föränderligt samhälle.](#)

Vidare syftar undervisningen till att eleverna utvecklar kunskaper om olika religioner, en förståelse för olika livsfrågor samt perspektiv på sig själva i relation till andra människor. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om de mänskliga rättigheterna och om demokratiska processer.

Eleverna ska också ges möjlighet att utveckla kunskaper om olika servicefunktioner i samhället samt om närområdets kultur- och fritidsutbud.

Vidare syftar undervisningen till att eleverna utvecklar kunskaper om ämnesspecifika begrepp. På så sätt ska eleverna ges förutsättningar att bli delaktiga i samtal om vardagsliv och samhälle.

Genom undervisningen inom ämnesområdet vardagsaktiviteter ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- välja, planera och genomföra aktiviteter i vardagsmiljön,
- undersöka närmiljön, dess natur, historia och traditioner,
- undersöka kristendomen, andra religioner och andra livsåskådningar,
- reflektera över demokratiska värden, principer och arbetssätt,
- söka information om service- och kulturutbud, och
- använda ord, begrepp och symboler inom ämnesområdet.

Centralt innehåll

I årskurs 1-9

Vardagsrutiner och vardagsmiljö

- Recept och instruktioner och hur de kan läsas och följas.
- Bakning och matlagning och olika metoder för detta.
- Rutiner för måltider och hur måltider kan arrangeras för att skapa gemenskap och

Bilaga 4: Läroplan för grundsärskolan

Skolverkets förslag till förändringar - Nationella it-strategier (U2015/04666/S)

Dnr 6.1.1-2015:1608

välbefinnande.

- Hygien och rengöring vid hantering, tillagning och förvaring av livsmedel.
- Samband mellan mat och hälsa.
- Rutiner vid inköp. Planering och genomförande.
- Konsumentkunskap, till exempel kvalitet och jämförpris.
- Återvinning och hur den fungerar.
- Tvätt, rengöring och vård av olika material och ytor i hemmet. Miljövänliga metoder för detta.
- Redskap, verktyg och teknisk utrustning som används i hemmet.
- Olycksrisker i hemmet och hur de kan förebyggas.
- Arbetsfördelning i hemmet ur ett jämställdhetsperspektiv.

Omvärld

- Närmiljön och dess historia, kulturarv, traditioner och högtider.
- Sverige och världen, platser som har betydelse för eleven.
- Kristendomen i det svenska samhället förr och nu. Några högtider och några av de vanligaste psalmerna.
- Några religiöst motiverade levnadsregler och berättelser från kristendom, islam, judendom, hinduism och buddhism.
- Samhällsfunktioner och samhällsservice, till exempel räddningstjänst och sjukvård samt fritids- och kulturutbud i närsamhället. Metoder för att söka information, [såväl med som utan digitala verktyg](#).
- Utbildningsvägar, yrken och verksamheter i samhället samt entreprenörskap.
- Aktuella frågor och debatter i samhället.
- Reklam och information i [såväl digitala som andra olika](#) medier.

Leva tillsammans

- Livsfrågor med betydelse för eleven, till exempel gott och ont, rätt och orätt, kamratskap, könsroller, jämställdhet och relationer.
- [Ansvarsfullt agerande vid användning av digitala och andra medier](#).
- Värdegrund, demokrati och alla människors lika värde, till exempel barnkonventionen, elevråd och klassråd.
- Regler och lagar med betydelse för eleven. Trafikregler och hur man beter sig i trafiken på ett säkert sätt.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnesområdet vardagsaktiviteter för att till exempel kommunicera om vardagsliv och samhälle.

VERKLIGHETSUPPFATTNING

Naturvetenskapen har sitt ursprung i människans nyfikenhet och behov av att veta mer om sig själv och sin omvärld. Att veta hur företeelser i omvärlden hänger samman är en förutsättning för att verkligheten ska vara begriplig. Med kunskaper om människan och naturen får människor redskap för att påverka sitt eget välbefinnande, men också för att kunna bidra till en hållbar utveckling. [Matematik är till sin art en kreativ, reflekterande och problemlösande aktivitet som är nära kopplad till den samhällsliga, sociala, tekniska och digitala utvecklingen. I vår tid med den ökande digitaliseringen ställs allt högre krav på tekniskt kunnande i vardagslivet. För att förstå teknikens roll för individen, samhället och miljön behöver den teknik som omger oss göras synlig och begriplig.](#)

Syfte

Undervisningen inom ämnesområdet verklighetsuppfattning ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om människa och natur och om samband mellan dem. Därigenom ska undervisningen bidra till att eleverna ges förutsättningar att samspela med naturen och sin omgivning.

Vidare ska undervisningen syfta till att eleverna utvecklar en matematisk förståelse och därigenom en förmåga att strukturera vardagen och lösa praktiska problem. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper i att ordna sina erfarenheter utifrån rum, tid, kvalitet och kvantitet. Undervisningen bidrar därigenom till att eleverna ges förutsättningar att tolka, beskriva och påverka sin verklighet. [Vidare ska eleverna genom undervisningen ges möjligheter att använda digitala verktyg och utveckla kunskaper om programmering.](#)

Undervisningen ska bidra till att eleverna stimuleras till en utforskande hållning och en förmåga att använda sina kunskaper i olika situationer. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att se konsekvenserna av eget och andras handlande samt uppfatta samband mellan orsak och verkan.

Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om naturvetenskapliga företeelser och teknik. På så sätt ska eleverna få en ökad förståelse för omvärlden och en tilltro till den egna förmågan att hantera vardagliga situationer.

Vidare syftar undervisningen till att eleverna utvecklar kunskaper om ämnesspecifika begrepp, symboler och uttrycksformer. På så sätt ska eleverna ges förutsättningar att bli delaktiga i samtal om naturvetenskap, matematik och teknik.

Genom undervisningen inom ämnesområdet verklighetsuppfattning ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- använda kunskaper om människa och natur,
- ordna händelser och upplevelser i tid och rum,
- sortera föremål utifrån kvalitet och kvantitet,
- reflektera över samband mellan orsak och verkan,
- identifiera och reflektera över tekniska lösningar i vardagen utifrån funktion, och
- använda ord, begrepp och symboler inom ämnesområdet.

Centralt innehåll

I årskurs 1-9

Människa, djur och natur

- Människans upplevelser av ljus, ljud, temperatur, smak och doft med hjälp av olika sinnen.
- Människokroppen och kroppsdelars namn och funktioner.
- Pubertet och hur den inverkar på individen. Sexualitet, reproduktion, kärlek och olika slags relationer samt preventivmetoder.
- Växter och djur, deras namn, livsvillkor och levnadsmiljöer.
- Återkommande mönster i naturen, till exempel dygn, årstider och vädertyper. Hur detta kan påverka människor, djur och växter.
- Vattnets olika former och kretslopp i naturen.

Tid

- Tidsuppfattning, till exempel länge, före och strax.
- Uttryck för tid som beskriver nutid, dåtid och framtid samt uppdelning av tid, till exempel morgon, veckodag och årstid.
- Planering av händelser i tidsföljd och tidsåtgång för aktiviteter.

Rum

- Lägesord och hur de används för att beskriva placering i rummet, till exempel här, under och framför.
- Avstånd, riktning, riktmärken och kännemärken och hur de används vid förflyttning.
- Avbildningar av verkligheten och förhållandet mellan original och till exempel bild, foto och film.

Kvalitet

- Likheter och olikheter. Hur föremål kan jämföras, sorteras och kategoriseras utifrån sina egenskaper.
- Strukturer och egenskaper hos olika material och hur de kan upplevas, till exempel varmt, blankt och mjukt.
- Geometriska figurer och namn på några av dessa, till exempel cirkel, kvadrat och triangel.

Kvantitet

- Längd, volym och massa och hur de kan mätas, storleksordnas och jämföras.
- Heltal. Hur de benämns, storleksordnas och används för att ange antal och ordning. Ramsräkning.
- Sedlar och mynt. Hur de kan sorteras efter värde.
- Pengars användning. Vad några vanliga varor kan kosta. [Digitala betalningssätt](#).
- De fyra räknesätten i praktiska situationer.

Orsak och verkan

- Metoder och strategier för att påverka situationer och lösa problem, till exempel ta på jacka när det är kallt och tända ljuset när det är mörkt.
- Konsekvenser av olika val och handlingar som rör kroppen.

Bilaga 4: Läroplan för grundsärskolan

Skolverkets förslag till förändringar - Nationella it-strategier (U2015/04666/S)

Dnr 6.1.1-2015:1608

- Hur människans olika val och handlingar kan påverka naturen och miljön och vad detta innebär för en hållbar utveckling, till exempel källsortering och val av färdmedel.
- Risker i närmiljön, till exempel kemikalier och elektricitet.

Tekniska lösningar

- Undersökande av hur några vardagliga föremål fungerar.
- Föremål där enkla mekanismer såsom hävstänger används för att uppnå en viss funktion, till exempel på lekplatsen och i hemmet.
- Hur datorer används och några av datorns grundläggande delar för inmatning, utmatning och lagring av information, till exempel tangentbord, skärm och hårddisk.
- Några vardagliga föremål som styrs av datorer och program. Hur programmering används för att styra föremål, till exempel för rörelse
- Redskap, ~~och~~ teknisk utrustning och digitala verktyg i närmiljön. Hur de används på ett ändamålsenligt och säkert sätt.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnesområdet verklighetsuppfattning för att till exempel kommunicera om människa, djur och natur.